PABLO NERUDA

YÜREKTE İSPANYA

ÇEVİREN:
ENVER GÖKÇE

SEÇME ŞİİRLER

EVRENSEL
BASIM
YAYIN

EVRENSEL
BASIM YAYIN

Pablo Neruda

YÜREKTE İSPANYA

Seçme Şiirler

Çeviren

Enver Gökçe

DOĞA BASIN YAYIN
Dağıtım Ticaret Limited Şirketi
Tarlabaşı Blv. Kamerhatun Mah. Alhatun Sk. No: 25 Beyoğlu / İstanbul
T: 0212 255 25 46 F: 0212 255 25 87
www.evrenselbasim.com - info@evrenselbasim.com

Evrensel Basım Yayın 229
Pablo Neruda: Yürekte İspanya

Çeviren: Enver Gökçe
Genel Kapak Tasarım: Savaş Çekiç

Kapak Uygulama: Devrim Koçlan

ISBN 978-975-6525-42-5

Birinci Basım Mayıs 2003 - İkinci Basım Şubat 2012

Baskı: Ezgi MatbaasıSertifika No: 12142
Sanayi Caddesi Altay Sokak No: 10 Çobançeşme - Yenibosna / İstanbul
T: 0212 452 23 02 - 654 94 18 - ezgimatbaa@mynet.com - www.ezgimatbaa.net

PABLO NERUDA

1904 yılında Parral kentinde doğdu. Asıl adı Ricardo Neftali Reyes Basoalto'dur. Sevdiği Çek yazar Jan Neruda'nın soyadından esinlenerek 1920'den sonra Pablo Neruda adını kullanmaya başladı. Babası demiryolu memuruydu. İlkokul öğretmeni olan annesi evliliğinin on birinci ayında veremden ölünce, babası Şili'nin güneyindeki Temuco'ya taşındı. Orada, Neruda'nın kendi öz annesi gibi seveceği Trinidad Candia Merverde ile evlendi. Neruda ilk ve orta öğrenimini Temuco'da yaptı. Aynı kentte öğretmenlik eden şair Gabriela Mistral ile tanıştı. 1917-1920 arasında ilk yazı ve şiir denemelerini yaptı. 1921'de Santiago'ya giderek üniversiteye yazıldı. Fransız dili ve edebiyatı okudu. Aynı yıl *"La cancion de la fiesta"* ('*Bayram Şarkısı*') adlı şiiri Öğrenci Birliği'nin açtığı yarışmada birinciliği kazandı. 1923'te *Crepusculario* ('*Akşam Alacası*'), 1924'te *Veinte poemas de amor y una cancion desesperada* ('*Yirmi Aşk Şiiri*' ve '*Umutsuz Bir Şarkı*') adlı şiir kitaplarıyla kısa zamanda yaygın bir ün sağladı. 1925'te *Tentativo del hombre infinito* ('*Sonsuz İnsan Girişimi*') adlı şiir kitabı ile *El habitante y su esperanza* ('*Yerleşik Adam ve Umudu*') adlı romanı çıktı.

Neruda, 1927-45 arasında Birmanya'da, Colombo'da, Batavia'da, Buenos Aires'te, Barcelona ve Madrid'te konsolosluk yaptı. 1936'da İspanya İç Savaşı sırasında Cumhuriyetçiler yararına çalıştı. Konsolosluk görevine son verilince Paris'e yerleşti, orada Perulu şair Cesar Vallejo ile İspanya'ya Yardım İçin İspanya-Amerika Grubu'nu kurdu. İspanya İç Savaşı, Neruda'nın şiir anlayışını büyük ölçüde etkilemiş, şiiri seçkinlere özgü bir uğraş olarak görmekten vazgeçip insanlar arası bir dayanışma aracı olarak

benimsemesine yol açmıştır. 1937'de Şili'ye dönüşünde *Espana en el corazan*('*İspanya Gönüllerde*') kitabını yayımladı. Şili Halk Cephesi adayının cumhurbaşkanı seçilmesi üzerine yeni yönetim Neruda'yı İspanyol Cumhuriyetçilerinin Şili'ye sığınmalarını düzenlemek için Paris'te görevlendirdi. 1940-43 arasında ise Şili'nin Mexico City başkonsolosluğunu yaptı.

1943'te Şili'ye dönerek siyasete atıldı. 1945'te senatoya seçildi ve Şili Komünist Partisi'ne girdi. 1948'de Şili hükümetiyle parti arasında anlaşmazlık, komünizmin yasadışı sayılmasıyla sonuçlanınca, Neruda'nın senatörlüğü de sona erdi. Yurtdışına kaçtı. Bir süre Meksika'da kaldıktan sonra İtalya, Fransa, SSCB ve Çin Halk Cumhuriyeti'ne gitti. Daha sonra Varşova'da, Picasso ve Paul Robeson'la birlikte Dünya Barış Ödülü'nü aldı. 1953'te Şili'de daha demokratik bir yönetimin iş başına gelmesi üzerine yurduna döndü. Aynı yıl Stalin Ödülü'nü kazandı. Bir yandan edebiyat çalışmalarını sürdürürken, bir yandan da çeşitli ülkeleri gezdi, uluslararası toplantılara katıldı, konferanslar verdi. 1969'da Şili Komünist Partisi'nce cumhurbaşkanı adayı gösterildiyse de, yerini Allende'ye bıraktı. 1971'de Şili'nin Paris büyükelçiliğine atandı. Aynı yıl Nobel Edebiyat Ödülü'nü kazandı. 1973'teki askeri darbeden sonra evi basılıp kitapları yağma edildi. Bir süre sonra da öldüğü açıklandı.

Neruda, yazarlığının İspanya İç Savaşı'na kadar süren ilk döneminde, özellikle İspanyolca konuşan ülkelerde, kısa zamanda üne kavuşmuş bir şairdi. İlk cildi Santiago'da yayımlanan *Residencia en le tierra* ('*Yeryüzü Konukluğu*'), 1935'te ikinci cildiyle birlikte Madrid'te yeniden basıldığı zaman, Neruda'nın bu şiirlerinde yaşamın saçmalığını, anlamsız kargaşasını dile getirdiği görülüyordu. 1935-1945 arasında Neruda'nın şiiri bir siyasallaşma sürecine girdi. Bu değişimin belirtileri *Residencia en le tierra*'nın 1947'de *Tercera residencia* ('*Üçüncü Konukluk*') adıyla yayımlanan yeni biçiminde tam bir açıklık kazandı. 1950'de Mexico City'de yayımlanan *Canto general* ('*Genel Şarkı*') ve onu izleyen *Odas elementales* ('*Yeni Temel Övgüler*'), *Estravagario* ('*Taşkın Dalga*'), *Navegaciones y regresos* ('*Deniz Yolculukları ve Dönüşler*') gibi şiir kitaplarında okurun karşısına kendi anlatım dilini bulmuş bir şair olarak çıkıyordu. Başlangıçta kişisel yaşantısını duyarlılığının tüm karmaşasını, anlaşılmazlık pahasına dile getirmeyi amaçlayan bir şair olduğunu

açıklamışken, bu yeni döneminde her şeyden önce okuruyla iletişime öncelik veren, herkesi anlamaya ve herkesçe anlaşılmaya çalışan bir insanlık sözcüsü olmayı yeğledi.

Şiirin insanların işine yarayacak bir araç olması düşüncesi bir yandan Horatius'un *De arte poetica*'sındaki ('*Şiir Sanatı*') ilkeleri, bir yandan da Quevedo, Andres Bello (1781-1865) Unamuno ve Machado gibi İspanyolca yazan şairlerin ahlakçı şiir anlayışlarını çağrıştırır. Neruda zengin içerikli şiirini aklın ve sağduyunun disiplini içinde biçimlendirirken, yaratıcılığının kaynağındaki lirizmi kısıtlamama başarısını gösterir. Yazdıklarında sanatla yaşam, doğayla teknoloji, Ruben Dario'nun modernizminden, Andre Breton'un gerçeküstücülüğünden ve Marx'ın maddeciliğinden geçerek anıtsal bir bütünlüğe kavuşur.

EŞYANIN KÖTÜ TADI VE GERÇEK HAYAT

Cemal Süreya

Yeni Latin Amerika edebiyatının geçmişi çok eskilere gitmiyor, çok çok elli yıl gerilere götürebiliriz bu edebiyatı. Bağımsızlık savaşının birinci aşamasında Avrupa egemenliğinden kurtulduktan sonradır ki bu ülkelerde bir sanat ve edebiyat özgünlüğünün başladığına tanık olabiliyoruz. Yine de olup bitmiş değildir bu. Bir oluşum süreci içinde sürüp gitmektedir. Hakçası, Latin Amerikalı yazar, bugün de büyük ölçüde Avrupa kültürünün ve edebiyatının değerleriyle beslenmektedir. Şöyle diyelim: Latin Amerikalı yazar bugün bu kültür ve edebiyatı yerel değerlerle kaynaştırma aşaması içindedir. Ama Avrupa kültürüyle yerel kültürün bireşiminin, Latin Amerikalı yazarın eliyle, Kuzey Amerika'ya karşı bağımsızlık savaşında değerli bir silah oluğu da bir gerçek. Kıtanın toplumsal yapısında yaşayakalmış feodal değerlerle Batı değerleri yan yana, iç içedir. Latin Amerikalı yazar, özellikle son yirmi beş yıl içinde bu verilerin çok değerli ve gerçekçi bir tanığı olmuş, kıtanın uyanışında büyük rol oynayacak veriler hazinesi ortaya koymuştur.

Avrupa egemenliğinden siyasal anlamda kurtuluş 1810-1826 yılları arasında gerçekleşmiştir. Gerçek bir kültür uyanışı da bu tarihlerden sonra başlar. Önce, başta Fransız ve İspanyol edebiyatına olmak üzere, büyük bir öykünme dönemine girilmiştir. XX. yüzyılın ilk yarılarına kadar Latin Amerika yazarı hep Avrupa sanatını, Avrupa okullarını izlemiştir.

1900’lerden sonra ise kıta kendi yazarını çıkarmaya başlamış, Latin Amerika üretici edebiyat aşamasına girmiştir. Kübalı José Marti, Nikaragualı Ruben Dario, Şilili Gabriela Mistral (1945 Nobel Ödülü) bu dönemin öncüleri olmuşlardır. Daha sonraki kuşak ise bugün bütün dünya dillerinde tanınmış, romanda, özellikle de şiirde, özgün, güçlü temsilciler getirdi: Neruda (Şili), Asturias (Guatamela), Nicolas Guillen (Küba), R. Gonzales Tunion (Arjantin), Virgilio Pinera (Küba), José Icaza (Ekvador), Octavio Paz (Meksika), Jorge Amado (Brezilya).

Latin Amerika yazarlarının yapıtlarında yerel ayrım ve özelliklerden sonra büyük bir kıta hareketi görüyoruz. En çok da Neruda’nın yapıtında beliriyor bu. Büyük yapıtı *Evrensel Şarkı*’da çok belirgin olarak ortadadır. On beş bölüm olan bu şiir anıtında yalnız Şili’yi değil, bütün Güney Amerika’yı anlatır Neruda. Hatta zaman zaman Kuzey Amerika halklarına çağrılarda bulunur. Amerika insanı nedir, nasıl ezilmiştir, sunduğu kurtuluş çiçekleri (kahramanlar) kimlerdir? Hayınlar kimlerdir? Toprak, insan öğesiyle birleşerek tarih boyunca yurt-toprak niteliğini nasıl kazanmıştır, Amerikalının dayatma gücü nerden gelmektedir, dostlar kimlerdir, düşmanlar kimlerdir, şiir özgürlüğün hizmetine nasıl girecektir? Yer yer lirizme girip girip çıkan bu büyük destanda bunları anlatır. *Evrensel Şarkı*’nın V. bölümünde “*Göksel Şairler*” adlı şiirde, kıtanın talanı sırasında ses çıkarmayan, ya da Batı şiirinin uzantısı üstünde oyalanan Latin Amerika şairlerini kınar; “*Gide’ciler*”, “*Rilke’nin gizem peşindeki enikleri*”, “*düzmece büyücü varoluşçular*”, “*bir mezarın içinde yaşayan gerçeküstücü gelincikler*”dir onlar; sömürücülerden, doların avukatlarından, Şilili varlıklı zıpırlardan, kıtadaki oligarşilere omuz veren çıkar kümelerinden geri kalır yanları yoktur. Sanırım, bugüne dek yazılmış siyasal şiirin en yüce örneğidir *Evrensel Şarkı*. Mayakovski de, Eluard da, Aragon da, Nâzım Hikmet de siyasal şiir üstüne önemli yapıtlar verdiler. Tek tek çok güzel siyasal şiirler yazdılar. Ama bütün öğeleri sürekli olarak kullanarak siyasal şiirin bir çeşit sistematiğini ilk kez Neruda kurdu. Bir insan değil, bir ülkenin değil, koskoca bir kıtanın öfkesi, umudu, dayatması var *Evrensel Şarkı*’da. Bu niteliğiyle, şairler içinde haklı olarak en büyük etkinliği de o sağladı. Ve adını çağımız şairlerinin en büyüklerinin arasına yazdırdı.

Neruda ilk şiirlerini yayımlamaya başladığı sırada Fransa şiirinde sembolizm son büyük parıltılarını yaşıyordu. Apollinaire ve arkadaşlarının

şiire getirdikleri yeni espri ortalığı kırıp geçiriyordu; Dada'nın patırtıları arasında gerçeküstücülük patlamak üzereydi. Neruda yüksek öğrenimi sırasında Santiago Üniversitesi'nde Fransızca'yı öğrenmişti. Bu yüzden Fransız şiiriyle yakından ilgileniyordu. Baudelaire'e, Rimbaud'ya büyük bir hayranlığı vardı. İlk şiirlerinde Fransız şairlerinin büyük etkileri görülüyor. Hatta bu arada pek önemli olmayan bazı şairlerin de. Ama Neruda kısa sürede gerçek ustaların kimler olduğunu fark etmiş, bu ona kendi şiirini değiştirme, kendine özgü bir şiir kurma olanağı da vermiştir. Doğallıkla bağlı bulunduğu İspanyol şiiri içinde ayrı bir devinim yarattı Neruda. İspanyol şiirinin geleneksel coplas (dörtlük) geleneğini kırarken bu dilde ayrı bir gerilim meydana getirdi. Yeni bir şiirin peşine düştü.

Nasıl bir şiir? Saf olmayan bir şiir. Şöyle anlatıyor Neruda bu şiiri: Tere batmış, dumana gömülmüş, zambak ve sidik kokan, ticaretin ezmeye çalıştığı, yasaların içinde, yasaların ötesinde bir şiir; üstümüzdeki giysiler gibi sabun lekeleri taşıyan, gövdelerimiz gibi karışık bir şiir; utanç verici davranışlarımız gibi, gözlerimiz, bilgiçliğimiz gibi, kinimiz, aşkımız, antlarımız gibi, siyasal bağlanmalar, kafa tutmalar, kuşkular gibi, sözlerimiz gibi, havyanlar gibi, kararlar, vergiler gibi karman çorman, saf olmayan bir şiir; sonunda güvercinin pençesiyle perçinlenen kusursuz bir şiir; üstünde buz izleri, diş izleri bulunan, terimizle, belki de alışkanlıklarımızla hafifçe ısırılmış, dokunmanın yüce isteğini taşıyan, bu arada "*eşyanın kötü tadını taşıyan*" bir şiir.

Ama anlaşılıyor ki, Neruda eşyanın kötü tadına bağlamıyor şiirini, şaire ondan korkmaması gerektiğini söylüyor. Böylece bağlanma ile şiir sanatındaki özgürlük arasında bir uzlaşma, bir uyum sağlamaya çalışıyor. Yaşanan hayatı görmek istiyor şiirde. Bununla yetinmiyor. Yaşanacak hayatın güçlü izlerini de taşısın istiyor şiir. Ek bir dünya yaratmak değil onun şiirden beklediği; dünyamızı büyütmek istiyor.

Şiir, dünyayı değiştirmenin araçlarından biridir. İnsan, şiirle "*yeri ve formülü*" bulacaktır. Şiir, insan bilincini daha ilerde bir yere atacak, insana yeni duyumlar, yeni nitelikler kazandıracaktır. Var mıdır böyle bir hayat? Vardır böyle bir hayat. Olacaktır. Nerval'in çıldırmadığı, Mayakovski'nin kendine kıymadığı, Lorca'nın kurşuna dizilmediği bir hayat.

Şiirle nasıl başarılabilir bu? Sorunun karşılığı: Şiirle de başarılabilir. Einstein'in ilginç bir sözünü anımsayalım: "*Bütün bilim aslında günübirlik*

düşüncenin bir çeşit arınmasından başka bir şey değildir.” Şiir de öyle. Şiir, her türlü şiir, lirik şiir bile, bu doğrultuda insanın genel bilgisini, genel bilincini hazırlamaktadır. Dil düşünmenin taşıtıdır. Şiirse, dili ona en iyi hazırlayan olanak. Böylece şair hem günübirlik çalkantılar içinde olmakta, hem de insanın dünyaya uyarlanmasında gücül olanaklar taşımaktadır. Apollianire de demiyor muydu: “*Biz ki hep geleceğin, sınırsızın sınırlarından çarpıyoruz.*” Neruda şiirin bu uzun vadeli işleviyle yetinmiyor, insanın dünyaya, insana uyarlanması sorununu didikleyenlerin de öncülerinden biri oluyor. Siyasal plana kayarak daha büyük bir etkinlik yaratıyor. Şili’nin sorunlarını, Latin Amerika sorunları içinde, onları da dünyamızın sorunları içinde görmekte büyük bir başarı sağlıyor. Siyasaya kaydığı zaman sesi hırçınlaşıyor, sesi yükseliyor, öbür planlarda kimi zaman yumuşuyor, elini omuzunuza koyarak dostça konuşuyor, lafları Aragon’unki gibi bir renklilik, Eluard’ınki gibi kardeşçe bir kıvam kazanıyor. Nâzım gibi sürgün duyguları içinde hüzünleniyor. Bitkileriyle, deniziyle, böcekleriyle, insanlarıyla, tarihiyle, insan çatışmalarıyla, bir kıtanın bütün bir duyarlığını, bütün bir şiirini seriyor önümüze. Büyük bir bitek bir şiir onunki. Bir yerde bütün dünyayı kapsayan bir şiir. Dünya sanatını aşamalarıyla, okullarıyla tatmış, görüp geçirmiş, onlardan süzülerek, kimi zaman koparak, kimi zaman onları aşarak kendine özgü bir söz ve duyarlık ve coşku bölgesi yaratmış bir şiir.

Neruda’nın şiirinde imge çok önemli bir öğedir. Bir imge çağlayanı olmasından ötürü onu kökte gerçeküstücülere bağlayanlar da olmuştur. Kuşkusuz gerçeküstücülerden de yararlandığı yerler vardır. Ancak bunu fazla büyütmemeli. Çünkü Neruda’da imge başka bir şeydir. Şöyle diyebiliriz: Neruda’da imge doğal olanın yanına insani bir öğe katmaktadır. İnsana özgü bir şeydir imge, insanca bir şeydir.

Ayrıca Neruda kendi getirdiği bir retorik içinde eritir imgeyi. Böylece onun yapıtında gerçeküstücülerde hiçbir zaman olmayacak bir şey olur: Düşünce her an kendine kolayca bir çıkış kapısı bulur. Neruda’nın şiirlerini çevirirken onun söz hazinesine, retoriğine dikkat etmek gerekir. Birçok şiirini, hatta o kitabını, ya da bütün yapıtlarını okumadan tek bir şiirini çevirmeye kalkmak yanlışlara götürebilir çevireni. Sözgelimi onun çok sevdiği, çok kullandığı “*tünel*” sözcüğü Fransızca çevirilere “*uçurum,*

çukur” olarak geçmiştir. Oysa Neruda bu sözcüğe değişik yerlerde değişik anlamlar yüklemektedir.

Neruda üstüne bugüne dek fazla kaynak yoktu Fransızca’da, İngilizce’de. Almanca’da olduğunu da sanmıyorum. Yirmi yılı aşkın bir süredir çağımızın en büyük şairlerinden biri olduğu söyleniyordu. Ancak bu kanı uzun inceleme yazıları yerine anı niteliğini aşmayan dergi yazılarıyla geçiştirilmekteydi. Batıda, Jean Marcenac’ın, Seghers’in “Günümüz Şairleri” dizisinde çıkan kitabı dışında Neruda üstüne kitap da yazılmamıştı galiba. 1950’de yayımlanan *Evrensel Şarkı*, 1952’de Fransızca’da üç cilt halinde basılmış, kısa sürede tükenmişti. Hele birinci cildi bulmak baştan beri olanaksızdı nedense. Ama son yıllarda şiir kitaplarının Batı dillerinde peş peşe yayımlandığını gördük. Nobel Ödülü bu büyük şairin yapıtını daha fazla yayacağı gibi onun üstüne yapılan çalışmaları da artıracaktır.

İspanyolca’nın yaşayan en büyük şairinin bütün yapıtlarını Türkiye’de okumak dileğindeyiz. Şiirimize bir kan dolaşımı getirecektir.

1971

NERUDA’NIN ŞİİRİ

Luis Monguio

1.

“*Kıtanızda yetişmiş en önemli üç ozan kimlerdir?*” diye bir soruşturun İspano-Amerikalılar arasında, göreceksiniz hepsi de aynı karşılığı verecektir: “*Sömürgecilik çağında Sor Juana Iénes de la Cruz, ‘modernist’ dönemde Rubén Dario ve zamanımızda da Pablo Neruda,*” diyeceklerdir. İki üç addan fazlası sorulduğunda yerel vatanseverlik duyguları işlerlik kazanır kazanmasına; ancak, bu üç isim üzerinde hem kaynaksal hem kıtasal bir sözbirliği vardır. Etkileyici başka bir gerçek ise Pablo Neruda’nın, edebiyata az ilişkin, politikayla çok bağımlı nedenlerden ya göklere çıkartılan ya da yerlere vurulan bir kişi oluşudur. Ancak, estetiğinin düşmanları bile İspanik şiir geleneğinde bu Şilili ozana bir yer vermekten kaçınmanın boşuna bir çaba olduğunu bilirler. Neruda’nın “*saf olmayan şiir*” (impure poetry) görüşünün kuramsal karşıtı “*saf şiir*” (pure poetry) anlayışının örnekçisi, 1956 Nobel Edebiyat Ödülü sahibi Juan Ramon Jimenez onun için şöyle demek zorunda kalmıştır: “*büyük bir ozan, bir büyük kötü ozan*” —şiir anlayışlarının bağdaşmazlığı açısından kötü, tüm nesnel ölçütlere göre bir baş-ozan.

2.

Yüzyılımızın ilk iki on yılı –kabaca Pablo Neruda'nın doğumundan yeteneğini kanıtlamış bir ozan olarak ortaya çıkışına dek geçen yirmi yıllık süre– İspano-Amerikan edebiyat tarihçilerinin "*modernismo*" (modernizm) diye adlandırdıkları akımın en yüce doruğuna varışı, ardından da gözden düşüşü sırasına rastlar. Genel olarak kabul edildiğine göre, İspanyol dili edebiyatında, özellikle İspanyol şiirinde, modernizm akımının başyapıtları 1888'de Rubén Dario'nun *Azul*'unun (Mavi) yayımlanması ile bu Nikaragualı ozanın 1916'daki ölümü arasındaki sürede yer alırlar. Edebi özgürlükçülüğün bir ürünü olan modernizm, kabalaştırılmış romantizme toptan kendini koyvermenin belirlediği bir dönemin yerinde durmazlığı ve yorgunluğundan doğmuştur. Çağının romantizmindeki tembel, kaba, her şeye karşı olan bu akım, bir yandan Fransız sembolistlerinin, Parnasyenlerin "*san'at*"ından, bir yandan İspanyol edebiyatının kendi erginleşmiş geleneğinden esinlenerek ince, yorucu bir teknik kullanmakta ayak diriyordu. Bu, ortaçağların *mester de clerecia*'sının, on beşinci yüzyıl *candoneros*'larının şıklığına, Gongora ile on yedinci yüzyıl barokuna, bir de on dokuzuncu yüzyıldan Gustavo Adolfo Bécquer'e bir dönüş olacaktı. Zevksiz romantizmin burjuva kalıplarına karşı, modernizm, soylu kişilikli, evrenselleşmiş, ülküselleşmiş bir sanat kavramını yüceltecek, "*asrın nihayetine layık bir şekilde san'at san'at için yaratacaktı*"! Akımın gönlünde, hele Fransızca'dan çevrilince daha da renklenen soylu kültürel örneklerin dünyasına Greko-Latin bakış açısı yatıyordu.

Modernist ozanlar, Dario'nun önderliğinde sözsel, ölçüsel, düşsel teknik yetkinlikleriyle ve edebi birikimlerinin kozmopolit kişiliğiyle bir varlık kazanabildiler. Aydın oluşları, dil uzlukları yapıtlarında bireysel ifadenin doruğuna yüceltilmiş titiz bir duyarlılığı, mağrur bir öznelciliği yansıtıyordu. Garibe, endere, ülküselleştirilmişe (idealize edilmişe), yapaya duyulan bir heves, on dokuzuncu yüzyıl Amerikan olguculuğunun (pozitivizm) gerçeklerinden bir kaçış, başlıca nitelikleriydi.

Böylece modernizm, Parnasyenizm ile sembolizm gibi, seyrek bulunuru, olağanüstünü yetiştirir, geliştirir, biriktirir oldu. Japonya ile Ege adalarını, Versay pavyonları ile Uzak Doğu pagodalarını, rokoko kontesler ile geyşa kızlarını, şehvetli rahipler ile samurayları, Mimi Pinson ile Salome'yi, tümü "*günlük dünyanın kabalıklarından*" sökülmüş, süslenip bezenmiş konuları işledi modernist ozanlar. Ya da ülküselleştirilmiş, bir dünya aradılar: İçinde,

Beden ile Tutkunun, Bilinmeyen ile Ölümcülün, Ölüm ile Dirimin en son amaçlarının - ve hepsinin üstünde, el değmemiş ve tüm varlığıyla Güzelliğin anlamları uğrunda bir kovuşturmanın düşlenebileceği bir dünyayı. Ne var ki Neruda'nın doğduğu yıllarda bir değişiklik baş gösteriyordu modernizmin gelişme yönünde. 1905'te Rubén Dario *Cantos de Vida y Esperanza*'yı (Hayatın ve Umudun Türküleri) yayımladı. Bu yapıtında, ozan, kişisel üslubunun zaferi sayılan entelektüel ve biçimsel inceliklerini yitirmeden, Amerika dünyası gerçeklerine derinliğine inebilmeyi başarıyordu. Kastilyen ağzıyla Katolikliği, Kızılderili görenekleriyle İspanyol geleneklerini ve giderek, *Conquistadors* (fatihler) ile *Liberators*'un (özgürleştirenler) tüm destansı mirasını İspano-Amerikan Güzellik ve Hayat kavramlarıyla aynı özü paylaşan öğeler olarak birbiriyle bağdaştıran gene Dario olmuştur. Küba savaşı patlak verdi birdenbire 1898'de. 1903'te Panama serüveni başladı. Dario, kuzeyden yaklaşan gücün tehlikesini sezdi. İngilizce konuşuyordu yeni gelenler, Protestandılar, yararcıydılar. "*Bu kadar milyon kişi İngilizce mi konuşacağız?*" diye soruyordu ozan; "*Şimdi susacak mıyız sonraları ağlayabilelim diye?*"

> "Işıkla ve ateşle yaşayan, ıtırla ve sevdayla Büyük Moktezuma'nın Amerikası, ve İnkaların, Kristoforo Kolombo'nun güzel kokulu Amerikası Amerika; Katolik ve İspanyol..."

diye betimlediği Amerika adına ve "*ruhta, dilde, duyguda*" birlik arayan bir kültürün adına kesin bir "*Hayır!*" ile karşılık veriyordu kendi sorusuna. İşte, tarihçiler modernizmin bu yönünün üstünde durmuş ve kulağa hoş gelmeyen bir ad bile takmışlardır bu çabalara; *mundonovismo* (yeni dünyacılık), başka bir deyişle, Amerika'ya Dönüş.

Modernist yapıyı, bu gelişmelerin hemen ardından, I. Dünya Savaşı felaketi sarsmaya başladı. Bu savaşın ilgi çekici bir yönü de Amerikalı olsun olmasın birçok kimsenin o güne kadar bir Paris'in, bir Berlin'in kültürel önderliğini sorgusuz sualsiz kabul ederken şimdi bu olgunun temel nedeni konusunda düşünmeye başlamasıdır. Aydınlar bunalımı diyebileceğimiz savaşın bu yan ürünü, egemen bir inanış olan tiplerüstü kültür kavramını; modernistlerin öncülüğünü yaptığı '*kendi başına varolan*' Kültür'ü yıkıp attı. Bunların yanı sıra, 1880-1920 yıllarına özgü, eskimiş şablonlara, üsluplara dönüş anlamına gelen bu hareket, biçime ilişkin her konuda da gücünü gittikçe yitiriyordu.

Felsefi ve edebi bunalım Avrupa’da da yeni bir sürü hareketin doğmasına yol açmıştı; kübizm, fütürizm, dadaizm, ultraizm, kreasyonizm ve en sonunda da, 1924’te bir yandan savaş öncesi edebiyata bir yandan da ussal olana çifte saldırısıyla dikkat çeken gerçeküstücülük patlaması. Şiir dünyası, bu hareketlerde İspano-Amerikan modernizminin Avrupa’daki karşılığı olan sembolizme ve yozlaşmaya başkaldırıyordu.

Dünya edebiyatının bu bunalımı sırasında Pablo Neruda diye biri geldi Şili ülkesinin Santiago kentine. Yıl 1920 idi.

3.

1920’lerin Neruda’sı, Güney Şili’nin hiç unutamadığı doğal görünümüyle coşan bir Neruda’dır. Çocukken bile “*Şiir avlamaya çıkıyorum*” demek adeti olmuştu onun. Sonraki yıllarda bunu anımsayarak şöyle yazıyor:

> İlk gördüklerim
> Ağaçlarla koyaklardı
> Bütün o çiçeklerin yalımı, yabanlaşmış bir görkem,
> Buğulu açılardan, altüst olmuş ormanlar
> Ve karakış doludizgin yerin öteki yüzünde,
> Çocukluğum ıslak papuçların köselesindendir,
> yıkıntısındandır ormanda devrilmiş ağaç kütüklerinin,
> börtü böceğin yiyip bitirdiği; yulafların arasında
> serin günler...

Öte yandan, Santiago’ya geldiğinde, eline ne geçmişse okumuşluğunun yarattığı bütün karmaşasını da birlikte getirmişti. Duyarlı, romantik yazarlar okumuştu: Diderot, Bernardin de Saint-Pierre, Victo Hugo gibi; uzakların, serüvenlerin öyküsünü okumuştu, Jues Verne’inkiler, Emilio Salgari’ninkiler gibi; Strindberg, Gorki gibi yazarların psikolojik gerçekçi yapıtlarını biliyordu; Felipe Trigo gibi erotik gerçekçileri tanıyordu; bir de Vargas Villa gibi önemsiz modernist yazarları. Ucuz baskılardı bu okudukları, Barcelona’da Valencia’da, okumaya susamış taşra gençleri için çokça basılıp geniş kitlelere dağıtılan genellikle çeviri kitaplar. Belki de ozanın kendine yakıştırdığı ad –Neruda– halka cildi bir pesetaya satılan *Mala Strana Öyküleri*’nin Çekoslovakyalı yazarı Jan Neruda’nınkidir.

Santiago’da genç ozan daha geniş okuma olanakları buldu. Fransız şiirinin başyapıtlarıyla ilk elden tanışıklığı kesindir. Arturo Torres-Rioseco bir

gençlik anısında Şilili bir öğretmeni anlatır. Adaş şöyle dermiş öğrencilerine: “*Vaktinizi harcamayın Şilili, İspanyol yazarlarla: Hayat kısa, Fransızca’da ise okunacak çok şey var.*” O yıllarda Fransız ozanlarından kimlerin Güney Amerikalı okurlarca beğenildiğini saptayacak kanıtlar bol. Örneğin Albert Samain var; ikinci sınıf bir sembolisttir kendisi, Katolik törenlerine sık sık değinmesinden, belki de *décor*’undan dolayı İspanik dünyada çok tutulan biridir. Ayrıca eski tanrılardan Baudelaire vardır, Verlaine, Rimbaud bir de Mallarmé vardır. Neruda, bu arada, büyük Amerikan modernistlerine de değer vermişe benzer: Önder Dario’dan genç kuşaktan Julio Herrera y Reissig’e kadar hepsinin özellikle de Carlos Sabat Ercasty’nin önemini kabul etmiştir.

Bu koşullar altında Neruda’nın, *La Cancion de la Fiesta* ve *Crepusculario* gibi ilk yazılarının bu ozanların yankılarıyla dolu olması şaşırtmamalı bizi. Bunu ilk teslim eden de ozanın kendisi olmuştur: “*Uzak sesler karmaştı benimkiyle/farkındayım dostlarım!*” Erginlik çağı çalışmalarının şiirleştirmede, dilde, konuların seçiminde türevsel nitelikler taşıdığı açıktır. Adak mumlarıyla, gotik kubbelerle; Alexandrin dörtlüklerle doludur şiirleri; Can ile Canan’larla, Pelleas’larla, Mellisande’lerle, Paolo’larla, Helen’lerle... Ancak, bir hareketin can çekişmesi nasıl göze çarparsa şiirinde, dikkatli okuyucular birkaç yıl içerisinde özel kurgusunu, bireysel üslubunu ortaya çıkaracak bir Neruda’nın doğum sancılarının da varlığını sezebilirler.

Burada sözünü ettiğimiz Neruda duyuları, sezileri çevresindeki dünyanın gerçeğine doğrudan doğruya açılan bir Neruda’dır doğal olarak. *Dünyanın ülküselleşmiş bir anlatısına değil, kendisine, günlük somutların dünyasına, kimi zaman iyi, kimi zaman gaddar bir dünyaya açılmıştır Neruda*. Fotoğraf gibi bir algılama gücüne sahiptir. Dünyası, işitmesiyle, görüşüyle, dokunmasıyla, burun delikleriyle karşısında alesta durduğu bir dünyadır. Gerçek nesnelerindir dünyası -kör dilencinin tefinin, dağlama demirinin, küllerin, örslerin, demiryolu köprülerinin; ve her şeyden önce tohumlanmış toprağın, köstebeğin ayak izlerinin, ağaçların, kıyıların ve suyun (o her yerde var olan su, yağmur, ırmaklar, denizler, gözyaşları) dünyası. Duyusal sevgiye, kendi bedenine ve doymamış tutkunun bedenine açık bir dünya. İşte böceklerle, kuşlarla, keklik yumurtalarının, yaralı yüzlü bir adamın, kartpostalların, kesilmiş ağaç kokusunun, boğazlanmış kuzu kanı tadının bir

çocukta doğurduğu bu duygular dünyasındadır ozanın ilk, en erken yapıtlarını çağının geçerli şiirinden ayıracak nitelikler. Bunların desteğiyle Neruda aslında Modernistlerin kafasal dünyalarındaki her ilgisiz, kendini beğenmiş varlığın yüzeyini çatlatıyor, bütün benliğiyle gerçek nesnelerin dünyasında, soylu, soysuz, içinden geldiği gibi yaşayan tutkulara kendini salıveriyordu. Sezgiye, günlüğe, kabaya, her yerde bulunabilene –ilk modernistlerin "*şiirsiz*" ya da "*şiirdışı*" diyerek horladıklarının tümüne– açık kişiliğiyle delikanlı Neruda; "*modernismo*" akımının dünyasına yabancılaşmış öteki İspano-Amerikan ozanlarıyla birlikte yiğitçe saf tuttu; *La Sangre Devota*'nın (1916) Meksikalı Ramon Lopez Velarde'siyle, *Los heraldos negros*'un (1918) Peru'lu Cesar Vallejo'suyla -kötü arkadaşlar denemezdi bunlara.

"*Yirmi Sevda Şiiri ve Bir Umutsuzluk Türküsü*"nde modernistlerin o sırada gözde olan diğer buluşlarıyla nazım biçimlerine, geleneksel kıtalarına saygısı belirgindir Neruda'nın. Ancak dizelerinin duygu yoğunluğu, ısısı, kıvamı, tonu artık modernistlerinkine benzemez. Modernistlerin en duyusalı Rubén Dario bile bedeni, en azından, ülküselleştirmişti, giderek, tanrılaştırmıştı; "*olabileceğin sonsuzluğunu*" simgelemek üzere dünyanın gizemine odaklayarak kutsallaştırmıştı. Öte yandan beden somuttur *Yirmi Şiir*'de, vücudun bir coğrafyası vardır; doğal dünyanın karayollarıyla, ırmak yataklarıyla, dağlarıyla, uçurumlarıyla bir coğrafyası olduğu gibi, *Yirmi Şiir*'in sevgisinden daha somut bir şey; hayvansal, bitkisel dünyaya daha yakın bir şey; daha toplumsal (germinal) bir şey olamaz. Kök salmış gibidir ozan bir buğdaycasına, bir bağcasına, bir çamcasına, "*gazyağından esrik; bir de uzun öpüşlerden*". Kadın ise içinde toprağın türkü çağırdığı bir yeryüzü kabuğudur. Kadını toprakla çiftleştirir, tutkunun dönemlerini yılın dönemleriyle, ve adeta kör bir inatla ekim ve biçim devrini, bitki, hayvan ve insan dünyalarının değişim ve dönüşümleriyle eşleştirir. Toprak ile insanı özdeşleştirmesinde kozmik bir nitelik vardır. Bu nitelik bir içgüdü gibi güçlü bir değişmezlikle Neruda'nın şiirinde, esininde direnir durur. Yıllar sonra, *Yeryüzü Konuğu*'nda yerini yitirmiş bir dünya düşlemek zorunda kalmıştır Neruda; işte bu dünyada, ancak duyularıyla kavrayabildiği nesneler tutamak olmuşlardır ona: Kendi "*ikizleşmiş bacaklarının simetrik duruşu*", ağzı, kolları, yüzü, derisi, dişleri, saçları; "*kızgın bir elma kadar sağlıklı*" kadın; elle tutulur, gözle görülür doğal nesneler; marul gibi, şarap

gibi; *Üç Maddesel Şarkı*'nın ağaçları gibi. Daha da sonra *Macchu Picchu Dorukları* döneminde, kayaların içinden, tohumsal kireçten "*kil kanatlı, minicik bir hayat*" yükselir. Ozanla birlikte doğan bu hayat kanıyla, diliyle ekilmiştir Amerika'nın dağlık yörelerine. Giderek, son şiirleri bile (*Odas*) bu dünya nesnelerine duyulan maddi bir tutkunun gerçek ilahileridir: Enginarlara, bakıra, balığa, soğana, yağa... Odas'larda sevda, Neruda'da hep olduğu gibi, "*kadın kokusunun ekmeği*"dir. Yazarın duyusal, dokunsal, maddesel yoğunluklarıyla yakalayabileceği bir şeydir.

Neruda'nın salt bir yeni dünyacılıktan çok derinlere inen bu içgüdüsel maddeciliği, kendisini çevreleyen evrene bu bütün varlığıyla kendini koyvermesi, duyularının doğruluğuna bu *körce* inanışı, çağında yeni bir romantizmin vurgusuyla patladı. Bu içgüdüsel, ilkel romantizm modernistlerin aydıncılığına, ülkücülüğüne nişanlanmış bir yıldırımdı. Amerika şiirine *Yirmi Şiir*'in ilişkisini Douanier Rousseau'nun resmin izlenimci (impressionist) akımının ergin geleneğine olan ilişkisine, ya da Gaudi'nin mimarisinin *art nouveau*'ya ilişkisine benzetebiliriz.

Az bir süre sonra kısa bir yapıt olan *Tentativo Del Homre İnfinito* yayımlandı. Bu yapıtta geçmişin edebi mirasının eritilmesi yönünde Neruda'nın kendine özgü bir anlatım yöntemi kovuşturması daha ileri bir aşamaya vardı. *Tentativo*'da, esine teslim tamdır: Neruda görüşü adına uyaksız yazmaya; tutarlı nazım düzenlerinden, geleneksel kıta kalıplarından, dilin tartışırcasına kullanımından ve anlamın mantıksal biçimlendirilmesinden vazgeçmeye hazırdır. Doğrudan doğruya dil ile boğuşur artık; içinden kaynayıp coşan, ya da kendisine dışarıdan yöneltilmiş, her bir şeyin anında dışa vurulmasını sınırlayan engellerle cebelleşir. Amacı dışarı doğru çalışmaktır. Bir de uyanmış sezgileri aracılığıyla, kendi varlığının, duygularının yakın dünyasına yüklenen dış güçlerle iş görmek ister. İlk bakışta birbirleriyle ilintisiz gibi gelen imgelerin kaynaşmasında, dürtüler birbiriyle örülür, karışır ve onun bu biçim, anlatım arayışında çırpınır, köpüklenir:

> Bir arı görüyorum dönenen, şimdi arı yok
> balmumu bacaklı küçük sinek, uçuşunla vurunca yine
> çaresiz eğiyorum başımı
> bir yol izliyorum bir varlığa erişen, bir çeşit tutamak
> hiç olmazsa
> duyuyorum suskunun bezendiğini dalga dalga

göz karartan yankılar dönüyor, geliyor
ve türkü çağırıyorum avaz avaz.

İster inanın ister inanmayın yirmi ikinci yaşını daha doldurmayan Neruda ozanlık gelişiminin bu noktasında savaş sonrası batı dünyasının estetik bunalımlarını (daha önce değindiğim savaş sonuçlarını) derinliğine irdeleyebilmiştir. Düşünüp usavurabilen insan zekası eğer savaşın canavarlarını doğurabiliyorsa –"*us canavarlar üretir*" çünkü– belki, (öneri buydu) ruhu, usun baskılarından kurtararak başka bir us düzeni ortaya çıkartılabilirdi. "*Usun bilemediği*" bu düzene yeni bir özgürlük de diyebiliriz, yeni ve daha insanca bir özgürlük. İşte bu şiirde yirmilerde esintileri başlayan bu ruhsal özgürlüğün önsezileri kendilerini belli ediyorlar. Usun "*yasa*"larını ezip geçen, nesnelerin, düşünülerin ve duyguların anlaşılabilmesi için çabalayan bir şiirdir bu. Çözümleyerek değil, derhal ve tam olarak kavrayarak anlamaya yönelik bir çaba. Şiir, insanın irdeleyici zekasını değil duygusal gereksinmelerini doyurmaya adanmış. Bilinçaltı gibi, duygusal çağrışımlarla kendini biçimlendiren, kurgulandıran bir edebiyat. Bu edebiyat, –ya aynı anda ya da süreksiz patlamalarla; birikimle ya da kısa devreyle; yineleyici ya da karmaşık sıralamayla; yahut da ani bileşimle– sezgiler ve düşüncelerin akımıyla işlerlik kazanır. İlk görünüşte kuralsız, keyfi gibi gelen bu süreç, yalın varoluş nedenlerinin, varoluşlarından doğan, gerçek durumlarından güç alarak, çok basit bir biçimde, hareket eder. Böyle şiir yazmanın sonuçları içe dönüktür. Ozanın kişiliğine özgü bu anlatım yöntemi, okuyucunun yazar-medyumun ruhu (psyche) içinden geçen yolları yeniden yaparak, yeniden kurarak, yeniden iz sürerek; şiirin cevherini (tözünü) ve çalışmasını paylaşarak sorgusuz kabul etmek zorunda kaldığı bir şifre düzenidir.

4.

Her şey öylesine çabuk değişiyor, belleğimiz öylesine unutkan ki tarihsel bazı gerçekleri hatırda tutmak için çağımızı çok andıran, öte yandan da çok uzağımızda kalan o dönemin tavını, kıvamını bir gözden geçirmeden Neruda'nın 1925-1935 yılları arasındaki başarılarını ele almamak gerekir. Bu döneminde ozan 1933'te ve 1935'te yayımlanan *Yeryüzü Konuğu I* ve *II*'yi ve 1947'de yayımlanan *Yeryüzü Konuğu III*'ün ilk şiirlerini yazdı.

Ozanın bu döneminde her şey yıkılır; “*şimdiye değin kullandığı, kabul edebildiği biçimler yapay, yetersiz ya da bayatlamış gelir ona: Euclid’in geometrisi, Newton, ussal zeka, Partenon, Hıristiyan aktöresi (ahlak), özgürlükçü devlet...*” Eski tanrıların hep ölüp gittiği bu akıştan, arta kalan dünyanın ortasında Neruda masum bir tanıktır.

> Saldırıların, kargaşanın ortasında ağlıyorum,
> zevklerimle kaba, saf bir dolaşıma
> bir madde kitleleşmesine kulak vererek
> her önüme gelene adımlarımı ayarlayarak, yönetilmeden
> alttan ne kaynarsa, karanfillere, zincirlere bürünmüş
> düşlüyorum, ve yok olan varlığımdan arta kalanlarla
> dayanıyorum
> (...)
> Dağılan cevherlerin arasına yalnız başıma giriyorum
> yağmur yağıyor, ve benziyor bana,
> çılgın canavar düzensizliğiyle benziyor bana: Ölü
> bir dünyada yağmur bile
> yalnız başına geziyor, yere düşüşünde itilmiş, direşken
> bir biçimden yoksun.

“*Direşken bir biçimden yoksun*” - Dali’nin tablosundaki tavada yumurtalara dönüşmüş cep saati gibi! Şiirin parçalanmasıyla hesaplaşmamız gerek burada, Neruda’nın içinde hareket ettiği bir dünyanın düzensizliğiyle: Küllerin ve dumanlı bakışların, kağıtların ve süpürgelerin, solgun günler, çürümüş nesneler, mezarlıklar ve terzi dükkânları ve ortopedik aygıtların dünyasının. Böyle bir dünyanın bunaltısını aktarabilmek için Neruda semboller, imgeler, mecazlar topluyor. Uyumsuz, saçmasapan, üzücü her şeyi en yüksek oranlarda büyüten dehşetengiz bir mikroskopun merceğinden gözlüyor dünyayı. Gördüklerini, gramer açısından kuraldışılıklarla dolu bir dil ile, tumturaklı imgelerle, soluk soluğa, yorucu vurgularla ortaya sürüyor. Usavurum yeteneğini teslim ettiği anlatım gücü sanki onu görüşünün içeriğini soluksuz, duraksız, düzensiz bir coşkunlukla fırlatıp atmaya zorlamış gibi.

Neruda’nın şiir dilindeki bazı özellikleri açıklarken *Yeryüzü Konuğu* döneminin gerçeküstücülüğünün yükselişiyle çağdaş olduğunu göz önünden kaçırmamak gerek. Gerçeküstücüler, o güne kadar hiç düşünülmemiş bir ussal ve duygusal çağrışım sürecini kavramış oldukları savı ile övünüyorlardı. Böylece de düşün, her şeyin üstünde bir gücü olduğunu ileri

sürüyorlardı. Ruhi (psişik) otomatizm aracılığıyla düşünme işlevini, usun, estetik ve aktöresel uğraşların etkisinden koparıp etkilemeyi umuyorlardı. Böylece *Yeryüzü Konuğu I* ve *II*'nin bir sürü şiirinde gördüğümüz imgelerin özgür çağrışımıyla, görünüşte ilintisiz, gereksiz ruhsal ve sözsel ilişkilerin bol kullanılışıyla, otomatizmle, kendine telkin ettirici sözleşmelerle (otohiptonik verbalizasyon), sanrılama ve düşleme yaratma çabalarıyla Neruda tanıdık gerçeküstücü süreçler uyguluyordu. Ancak, bilinçaltıyla ussal zekanın uzlaşmazlığına yönelik saldırısının, ya da yeni ve mutlak bir gerçekçilik düzeninin –'*üstgerçeklik*'– koğuşturulmasının yanı sıra Neruda, *Yeryüzü Konuğu*'nda gene de sözünü edip durduğumuz temel tavrından; içgüdüsel maddeci tavrından ödün vermemiştir. Neruda için madde "*düğünsel*"dir; bu yüzden, kurtuluşu, keskin bir tanığı olduğu yok olan dünyada gerçeküstü metafizikte değil, fiziksel şeylerin tümünde aramıştır.

Örneğin eldeki marul demeti de yeterlidir klasik geometri işe yaramıyorsa; "*doğrusal şimşeklerin çaktığı*" bir demet. Partenon bel veriyorsa marul demetinin "*güvercinleri*" var "*bir kıvrımın eğilimleriyle*". Toplum tekliyorsa "*çıtır çıtır taze güçler*" doğanın kendi kaynaklarından "*bir yaşam ırmağı"* gibi fırlayıp çıkar, fiziksel varlığı deler geçer, ve "*aydınlıkta neyin karanlık olduğunu bildirir; yaradılışın gülünde.*" İşte bu yüzden, her şeyin kıl üstünde dengelendiği gerilim doruklarında, ozan ergiyen gerçekle yüz yüze, "*bitkisel, yapayalnız*" kaldığını duyurunca bile ('*Brüksel', Yeryüzü Konuğu III)* okuyucu umudunu yitirmiyor. Neruda'ya göre doğanın, maddenin, tüm bitkisel evrenin hayata ve dirliğe yönelik olduğunun, ölüm ve yok olma anlamına gelmediğinin bilincindedir okuyucu; ve birkaç sayfa ileride, Neruda, "*ormanlarda yine doğduğunu*" açıkladığında şaşırıp kalmaz.

Yine
duyuyorum, dumandaki ateş gibi,
bir doğumun yeryüzü közlerinden parlayıp çıkışının
yaklaştığını
taç yaprakları arasında sıkışmış ışık,
ve toprağı bölen
bir buğday ırmağında güneş ağzıma dokunuyor yine
eskiden beri gömülü kalmış bir gözyaşının tohum oluşu
gibi.

İşte bu yıllarda Neruda usdışı felsefenin yetersizliğini, kendi edebi önyargılarını sezmeye başladı. Ergin olmayan bir usun, hamlıkta bu ustan

geri kalmayan bir toplumun baskılarından kurtulmuş içgüdüsel güçler doğru, iyi olabilirler; ancak bunların hayvansal ve kötü de olabileceklerini unutmamak gerek. Gerek onun kuşağından, gerek bir sonraki kuşaktan, en küçük bir tarih bilgisine sahip kim bilmez içgüdülerin toptan salıverilmesinin başa neler getirdiğini? Neruda gibi dokunulmazlığı saptanmış bir tanık kesin bilincindeydi bunun. *Elemler ve Öfkeler*'de (1939) iğreti de olsa, şöyle diyor; "*Dünya değişti, benim şiirim de!*" İlk iki *Yeryüzü Konuğu*'nda toprağa, bedene ve maddeye sıkı sıkı sarılan Neruda, dünyayı pusuya düşürüp yağmalayan çılgın düzensizliğe, yokoluşa, yalnızlığa ve yokluğa kendini kaptırmayarak yeni bir yaşama, toprağa ve bedene ve maddeye sıkı sıkı sarılan başka bir varoluşa yükselmiştir.

5.

Neydi bu sıralarda Neruda'nın kişisel yaşantısını değiştiren etkenler? 1936-1939 yılları arasında kendi ırkının ve dilinin dünyasında İspanyol İç Savaşı patlak verdi. Madrid'deki günlerinin akışı o zamana kadar başına gelmemiş olaylarla altüst oldu. Maddesel şeylerin dünyasını deşti bu olaylar ve ötesindeki insan kardeşliğinin maddi temeline geldi dayandı.

Birdenbire Neruda artık yabancılaşmış değil, "*yeniden birleşmiş*" olarak kendini buldu. Maddenin rastlantılarıyla, kozmik yazgıların kör süreçleriyle değil, insanlarla, iradenin süreçleriyleydi bu birleşme. Eskiden içgüdüleriydi "*yok olan varlığından arta kalanlarla dayandıran*" onu; oysa, şimdi, iradesi yöneltiyordu onu zorlu kararlara. Geçmişin gölgesinden sıyrılarak değişmiş bir yürek sundu dünyaya Neruda, savaşan, güçlük çeken insanlıkla sağlam, aynı safta yeni bir algı kaynağı sundu.

Yıllar önce, 1922'de, başka bir İspano-Amerikalı ozan, Perulu César Vallejo, deyişinde, duygusunda *Tentativa*'ya, *Residencia*'ya benzeyen *Trilce* adlı bir şiir kitabı yayımlamış, uyumunu yitirmiş bir dünyadaki yaşantının üzüntüsünden, kopukluğundan karamsarlıkla söz etmişti. O zamandan bugüne kadar da suskun kalmış, birdenbire, 1936 ile 1938 arasında yazdığı *Yüreğimdeki İspanya* ve *Poemas Humanos* ile birlikte savaş şokunun şiirsel yaratı kaynaklarını etkilediğini göstermişti. Burada, "*iskeletine yürekten bağlı*" bir tutku ortağı, Vallejo, acı çeken bir dünyaya,

varlığı yanıbaşımda

boynundan koskoca yükselip alçalan
bir urganın boyuyla yaşatılmayan, ve öğretilmemiş,
tüm umudum.

adına katılıyor.

Vallejo'nun "*umudu*" insanlığın umuduydu –kardeş tanıdığı herkesin, Neruda'nın da ortak davasına katıldığı– bu umut için söylüyordu Neruda şimdi. *Yüreğimdeki İspanya* (1937) Neruda'nın "*bir türkü isteği / patlamalarla, tutkuyla / devasa bir türkü*", "*umutların göz kamaştırıcılığı*" isteğini açığa çıkarıyordu. İşte bu yaratıcı irade eylemi, kendini adama eylemi sonraları rahatça "*devasa*" denilebilecek bir "*türkü*" biçimi alacaktı: 1950'nin *Büyük Şarkı*'sı.

1933'lerin, *Konukluk*'larının, Neruda'sıyla *Büyük Şarkı*'nın ve onu izleyen *Odas Elementales* (1954), *Nuevas Odas Elementales* (1956), *Tercer Libro De Las Odas* (1957), *Ekstravagaria* (1958), *Navegacions* Y *Regresos* (1959) ve bu arada siyasal şiirlerini topladığı *Las Uvas* Y *El Viento* (1954) gibi yapıtlarının Neruda'sı arasındaki en belirgin fark ozanın üslubunu somut olarak seçmesidir. Daha önceleri Neruda kendini hemen denenebilecek, tadılabilecek yaşantıların hizmetinde bir ozan olarak saptamıştı. Bütün duyarlılığının mayasını bir vuruşta ele geçirmeye çabalayan bir ozan. Oysa şimdi iletişebilmeyi amaçlıyordu –okuyucusunun anlayışına yük olacak ne varsa kaldırıp atıyordu. Bu dönemin şiiri, çok önemsiz bazı kendine özgülükler dışında, kolayca alışılmış anlam işlemlerine indirgenebilir; dili akıcıdır. Çok alçakgönüllü olan Neruda'nın tek isteği anlamak ve anlaşılabilmek olmuştur. Şimdi,

Başka kitaplarla hapsedilmek için yazmıyorum
ya da zambağın somutlaşmış çırakları için değil
gelip geçecekler için, gereksindikleri
ay, su, düzenin değişmez temelleri
ekmek, şarap, ve okullar, gitarlar ve el aletleri için.

Şiirlerinin

işe yarar ve kullanışlı
metal gibi, tahıl gibi
karasabanı bekleyen,
el aletleri

olmasını ister artık. Basit olmak ister;

Basitlik,
benimle kal, doğumuma yardım et,

türkü çağırmayı bir daha öğret bana
erdem ve doğruluğun bir seli
belirgin, saydam bir zafer.

İsteği bir halka yaklaşabilmekten öte; bir halk olmaktır.

Her gün bir şey öğreniyorum,
saçımı tararken her gün
senin düşündüğünü düşünüyorum
yürüyorum
senin yürüdüğün gibi
ve senin gibi yemek yiyorum
sevgilime kollarımla sarılıyorum
senin de seninkine sarıldığın gibi
ve ne zaman ki
her şey bilinir
herkes eşit olur
yazarım
senin hayatınla ve benimkiyle yazarım.

Şiire iletişim olarak, toplumsal eylem olarak verilen bu ağırlık Herder'in iki yüzyıl önce öğütlediği bir kolektivizmi yansıtıyor. Şiirin "*işe yarar*" ve "*kullanışlı*" bir iş olarak, "*doğru ve erdemlilerin*" bir "*aleti*" olarak düşünülmesi Horace'ın bin yıllık Ars Poetica'sını, Neoklasiklerdeki şiirin bir kamu yararı olarak kavranması düşüncesini, Amerika kurtuluşunun ilk iki on yılı sırasındaki romantikleri akla getiriyor. İspanik gelenekte şiire aktöresel (etika) bir yaklaşım, sanatın eylem olarak, felsefenin eylem olarak ele alınması başlıbaşına bir eğilim: Quevedo, Jovellanos, Bello, Unamuno, Antonio Machado bu geleneğin önde gelen isimleri. Bu eğilim kendi tarihsel hızıyla Neruda'da kendini göstermiştir. Neruda da bazı sınırlar ve zorunluluklar yüklüyor şiire; sanatını usun ve iradenin, düzen ve zekanın denetimine bağımlı kılıyor. Günümüz İspanik eleştirmenleri arasında en gözde tartışma konusu, ozanın lirisizmini yitirmeden bu amaçlarını ne denli başardığı. Bu tartışmalarda siyasal eğilimler, karşıtlıklar genellikle edebiyattan daha önemli bir yer tutmakta. Ancak, Şilili ozanın yakın geçmişteki çalışmasının topyekun tavrı üzerine varılan çok geniş kapsamlı yargılar çoğunlukla yapıtlarından küçük kırpıntılara dayanılarak kanıtlanıyor. Oysa ustanın bağında her şeyden bolcana var, son kitaplarında ister üzümler toplanır ister kuru dallar; eleştirmenin zevkine kalmış.

Birçok durumlarda Neruda'nın şiirinin siyasal röportaja, öğüt vermelere benzediği, "şiir"likten çıktığı kolayca ileri sürülebilir: "*Çocuklara az bir*

yiyecek hazırlayıp çıktım / Lota'daki kocama kavuşmak istiyorum. / Herkesin bildiği gibi, jandarmalar ortalardaydı; / kimse izinsiz kımıldayamıyordu / beni de pek güzel bulmadılar. / Emir varmış Gonzales Videla'dan, / Parlak nutuklarını atmadan önce vermiş / hepimiz de korktuk bundan." Öte yandan, bu şiirlerin çoğunda, ayrıntılar, politika, propaganda, doğruluk, önyargılar, kızgınlık, nefret, (ne derseniz deyin) şiirsel yoğunluğu hiçbir zaman örselememiştir. Bundan emin olmak için "*Dilenciler*", "*Uyuyan Katil*", "*Diktatörler*", "*Güneydeki Açlık*", "*Cristobal Miranda*" ve "*Madene Doğru*" gibi şiirlerini okumak yeterlidir.

Büyük Şarkı'yı değerlendirirken işte bu sadeliğin aldatıcılığı şaşırtır insanı ve tehlikeli birçok basitleştirmeye iter. Neruda'nın siyasi tutumuna takılıp kalmak, daha doğrusu İspanoAmerikan yaşantısının tümünü etkileyen politisizim birçok okuyucu için *Büyük Şarkı*'nın ufkunu güncel ve siyasal özelliklerine daraltmıştır. Bu ikisi vardır gerçekten. Pablo Neruda'ya göre Amerika, yurt sevgisiyle birleşmiş, kendilerini adamış insanların kuvvetleriyle bu toprakları ele geçirmeyi, sömürmeyi amaçlayan insanların bitmez tükenmez çatışmalarının savaş alanıdır. Bir yanda kıtanın toprağı vardır; daha bir ad bile verilmemişken, doğal zenginlikleriyle, verimliliğiyle, ve gönüllerinde sevgi ya da özgürlüğün alevini duymuş ya da duyacak her ırktan insanların, zamanın akışı içinde, aralarına katıldıkları yerli insanları vardır; Fray Bartolomé de las Casas'tan ya da Alonso de Ercilla'dan San Martin'e, Lincoln'a bir de İquique'de hapsedilen grevci Marti'ye ya da Sünoralı bir *ejidatario*'ya kadar hepsi Amerikalıdır. Öte yandan, aç gözlü, zorba insanlar vardır; Columbus'tan Cortés'e, Rosas ve Garcia Moreno'ya bir Sümoza ya da bir Trujillo'ya, ve Anaconda Bakır Şirketi'nin, United Fruit'un patronlarına kadar. Bu iki kesim arasındaki çatışma, Neruda'nın görüşüne göre ikinci saydıklarımızın zorbalığına karşın öncekilerin zaferiyle sonuçlanacaktır. Görüşünün egemen bir yönüdür bu; ve Neruda'nın önemini, kendisini okuyanların sayısını ve heyecanını ele alırsak, düşünceler iklimini, daha doğrusu, bütün Latin Amerika'yı saran ulusal devrimci duyguları harekete geçirenler, sarsanlar arasında bir yeri vardır. Amerikalı olsunlar olmasınlar çok kişi bunu görür *Büyük Şarkı*'da daha derinlere inmek için yormazlar kendilerini. Oysa yapıtta çok daha derinlikler olduğunu anlamak için uzman olmaya gerek yoktur.

Neruda'ya göre dünyanın, Amerikalı insanın nereden kaynaklandığını nasıl yaratıldığını ele alan bir kuruluş destanı (kozmogoni) gibi okunmalıdır *Büyük Şarkı*. Yaradılışın, gerçeğin, sevilebilecek bir hayatın gelişimini izleyerek kendince zorunlu olduğu gibi yuğurmuştur görüşünü Neruda. Çocukluğundan günümüze kadar değişmemiş bir yönü varsa Neruda'nın o da benliğinin ülkesine, vatanına, içgüdüsel maddeciliğine tümüyle dalmış, batmış, bağlanmış olmasıdır. Her şeyin üstünde suyu, toprağı, havayı, kendi kendine tohumlanıp tüm hayvanları, bitkileri, Amerikalı insanları doğuran o ilkel çamuru kutlar *Büyük Şarkı*'da.

Hiçbir çıkar ummadan; kişisel ölüme karşı kazanılmış bir zafer; hayattır Neruda'nın türkülerinin içeriği. Kendi içinde yeniden doğar; doğuşuyla da anaerkil maddeyi yeni bir kavrayışla ele alır. O ananın oğludur; ve doğal olan her şey –toz, bitki, hayvan, insan– kardeşidir, kılavuzudur. Karamsar anlarında kendi kendine sormuştur Neruda: İnsan nedir? diye, sürüp gidebilen, yok edilemeyen hayat nerede? diye. Yalnız ölüler yanıtlamıştır bu sorusunu. Ama sonraları, "*Macchu Picchu Doruklarında*", anaerkil Amerika'nın yüreğinde, beynindeyken görüşüyle karşılaşmıştır. Mısır koçanı yükselmiş sonra alçalmıştır yine; su uçmuş, ve sonra karla inmiştir; kil ile boyanmış eli kilden çıkmış ve kil ile bir olmuştur yine; insanın ve yıldırımın beşiği birdir. Sevgiyle, "*yeryüzüyle kanatlanmış minicik hayat*"la varolabilmiştir. Bir ölüm ve bir hayat vardır: Ne sizin hayatınız, ne benimki, ama her varlığın, her şeyin hayatı timsahın anasının, taç yapraklarının, su zambağının, bizim seslerimizle konuşan, damarlarımızda kanları akan geceyle ve yağmurla kararmış binlerce bedenin hayatı. Bu yüzden Neruda "*Yo Soy*" da ('*Benim*') "*öleyim şimdi*", "*ölümüme hazırlanıyorum*" diye yazdıktan sonra aynı kendine güvenirlikle "*Ölmeye hazır değilim. Ayrılıyorum şimdi / bu yanardağlar gününde / bir kalabalığa, bir hayata doğru*" diyebilmiştir. şöyle yazıyor:

> Başkaları süpürsün ölü kemiklerinin toplandığı mahzeni
> Dünyada
> elmanın çıplak rengi var: Irmaklar
> vahşi madalyaların bir fidyesini oyup çıkarıyorlar
> ve müşfik bir Rosalie her yerde yaşıyor
> arkadaşı Juan ile...

Macchu Picchu'nun *Dorukları* ile "*Benim*" arasında Amerika'nın bütün tarihini, hayatını, en sevdiği politikanın, mitosların hepsini sıkıştırmıştır

Neruda. *Büyük Şarkı*'da tarihi Karl Marx'a göre yorumluyor, Victor Hugo gibi yeni Bir *Légende Des. Siecles (Yüzyılların Destanı)* yazıyor, William Blake gibi kehanette bulunuyor: Hepsi bir; aynı şey. Yüz yüze geldiği gerçekler çocukluğunda içgüdüleriyle bildiği şeyler: "*Doğa orada (T emuco'da) çarptı beni, sert viski içmişim gibi. On yaşında bile değildim, ama bir ozandım daha* o *zamandan.*" Doğayla, yeryüzüyle, insanlıkla esrik, bugün, her günkü gibi:

Önümde yalnız tohumlar var,
bir tatlılık, baş döndüren bir uzantı.

Dört ciltlik *Odas*'larda varlıkların, şeylerin tutkulu bir açıklamasını, yapmaya zorlamasını sürdürmüştür; teknik açıdan daha karmaşık olan *Ekstravagaria* (1958) için de aynı şey söylenebilir. Bütün kitapları tanıklık tutanaklarıdır, bütün türküleri maddedir, sevgi türküleridir: Atomların, dikenli telin, limonların, ayların, kedilerin, piyanoların, basım makinelerinin, insanın, hayatın, şiirin sevgisinin türküleri.

6.

Neruda Şili ormanlarının derinliklerinde doğmuştur, hudut boylarının dünyasında, gerçek olanla yüz yüze, doğa gücünün koynunda. Yeni Dünya'nın bir oğludur o, kabaran, taşan, yaratan, oluşan, kişisel biçimlerinin, yazgısının ardından koşan, araştıran, kovuşturan biridir.

Çocukluk ve Şiir'i yazdığı zaman farkındaydı bunun: "*Şiire adım adım yaklaştık, bu dünyanın varlıkları, şeyleri arasından: Sevginin kör bir uzantısında varolan her şeyin tümüne bir şey eklenmeden hiçbir şey çekip alınamaz.*" Montesinos eski İspanyol barokundan söz ederken, "*kendine hiçbir şeyi çok görmemenin sanatıdır*" demişti. Neruda ile de bu böyledir. Her bir şeyi içine alabilen, '*tümobur*' (omnivorous), "*etli, kanlı, canlı*" ozanlar geleneğine sadık kalmıştır Neruda ve kendine hiçbir şeyi çok görmemiştir.

Çev. Ali Taygun

FEDERİCO GARCİA LORCA'YA YANIK ŞİİR

Issız bir evde,
Korkudan ağlayabilseydim;
Gözlerimi çıkarabilsem de,
Yiyebilseydim;
Senin sesin için yapardım
Bunları,
Yaslı portakal ağacı sesin;
Senin şiirin için yapardım
Bunları,
Çığlık çığlığa fışkıran şiirin.
Baksana,
Maviye boyuyorlar hastaneleri,
Senin için;
Kıyıdaki kenar mahalleleri
Ve okullar,
Senin için büyüyorlar;
Tüy salıyorlar,
Yaralı melekler;
Pullar örtünüyor,
Düğün balıkları;
Deniz kestaneleri,
Göğe uçuyorlar;
Siyah tülleriyle terzi dükkanları:
Kanla doluyorlar, kaşıklarla,
Senin için;
Ve,
Yutuyorlar,
Yırtılmış kurdeleleri;
Öz canlarına kıyıyorlar,
Öpüşe öpüşe;
Ve ak sadeler giyiniyorlar.
Bir şeftali ağacı
Giyinip de,
Kuş gibi seğirtirken sen;

Kasırga gibi fırıl fırıl,
Bir pirinç gülüşüyle gülerken;
Türküler çağırdığında:
Allak bullak ederken,
Atardamarlarını,
Dişlerini, gırtlağını,
Parmaklarını;
Vay ne şirindin,
Kahrolurdum ben
Kahrolurdum ben
Kızıl göller için:
Güz ortasında bir şahbaz at
Ve kana belenmiş bir tanrıyla,
Beraber yaşadığın.
Kahrolurdum ben,
Mezarlıklar için:
Gece, sesi kısılmış
Çanlar arasından,
Suyla, mezarlarla küllenmiş
Nehirler gibi geçen;
Nehirler:
Hasta asker koğuşları sanki,
Tıklım tıklım dolu;
Ve matem yağlı ölüme,
Çürük taçlı mermer şifreli ölüme,
Nehir nehir gelen ölüme doğru;
Birdenbire taşıveren nehirler.
Gece, ayakta, ağlaya ağlaya,
Boğulmuş çarmıhların geçişini
Seyrederken sen;
Kahrolurdum seni görmek için:
Bak,
Ölüm nehrinin önünde ağlıyorsun
Perperişan;
Garip kalmış köşelerde başın,
Durmaz ha, durmaz gözlerin

Ağlar yaşın yaşın.
Gece ve çıldırasıya yalnız,
Külleri ısıra ısıra;
Dumanı, gölgeyi, unutmayı:
Siyah bir huniyle yığabilseydim,
Trenlerin, gemilerin üstüne;
Filizlendiğin ağaç için,
Yapardım bunları,
Topladığın,
Yaldızlı su yuvaları için;
Sarmaşık için,
Yapardım bunları;
Gecenin sırrını sana ileterek,
Kemiklerini saran
Sarmaşık için.
Islak soğan kokusu gelen
Şehirlerden,
Seni bekliyorlar;
Boğuk bir sesle,
Şarkı söyleyerek
Geçesin diye.
Yeşil kırlangıçlar,
Saçlarının arasına yapıyorlar,
Yuvalarını;
Dilsiz siperma sandalları,
Peşin sıra geliyorlar;
Sümüklüböcekler, haftalar,
Yelkenleri dürülmüş serenler,
Kirazlar da,
Dönüveriyorlar o saat:
Gözükünce solgun başın,
On beş gözlü başın,
Al kan içindeki ağzın.
Şehrin otellerini,
İsle doldurabilseydim;
Hıçkıra hıçkıra,

Yok edebilseydim
Çalar saatları;
Ezik dudaklarıyla yaz ayı,
Evine nasıl gelecek,
Göreyim diye
Yapardım bunları;
Yığın yığın insanların,
Melil mahzun tantanalarıyla
Ülkelerin,
İşlemez sabanların,
Gelincik çiçeklerinin;
Mezar kazıcıların, süvarilerin,
Kanlı haritaların, gezegenlerin,
Evine nasıl geldiklerini
Göreyim diye;
Yapardım bunları.
Küllerle örtülü dalgıçların,
Uzun bıçaklarla delik deşik olmuş
Meryem Ana tasvirlerini
Sürüte sürüte gelen maskelerin;
Damarların, köklerin, hastanelerin,
Karıncaların, su gözelerinin,
Evine nasıl geldiklerini
Göreyim diye;
Yapardım bunları.
İçine kapanmış atlının
Örümcekler arasında öldüğü
Bir yatakla,
Gecenin;
Kinden, dikenlerden bir gülün,
Sarıya çalan bir geminin,
Rüzgarlı bir günle, bir bebeğin;
Evine nasıl geldiklerini
Göreyim diye:
Yapardım bunları.
Ben, Oliverio, Norah,

Vicente Aleixandre, Delia,
Maruca, Malva, Marina,
Maria Luisa, Larco, La Rubia,
Rafael Ugarte, Cotapos,
Rafael Alberti, Carlos,
Manolo Altolaguirre, Bebé,
Molinari, Rosales, Concha Méndez,
Ve daha da unuttuklarım;
Evine nasıl gelecektik,
Göreyim diye
Yapardım bunları.
Gel de taçlar takayım,
Gel, sağlık esenlik delikanlısı,
Gel, kelebek kravatlı civan;
Sen ey,
Sonsuz hür siyah bir şimşek gibi:
Pırıl pırıl insan;
Madem, geç vakitlere dek,
Kalınamıyor daha kayalıklarda;
Bari aramızda konuşalım,
Gel,
Şöylece bir, olduğumuz gibi;
Çiğ için olmadıktan sonra,
Şiirlerde n’olacak yani?
Bir ağu hançerin,
İçimize işlediği bu gece için
Olmadıktan sonra;
Şiirlerde n’olacak yani?
Bu tan kızıllığı için,
Olmadıktan sonra;
İnsanın vurulmuş yüreğinin,
Ölüme hazırlandığı,
Şu viran köşe için olmadıktan sonra
Şiirlerde n’olacak yani?
En çok gece, geceleyin:
Kıyamet gibi yıldızlardır,

Dolmuşlar hepten ırmağa;
Bir kurdele gibiler,
Fakir fukara dolu evlerin
Pencerelerindeki...
Bir ölen var,
Onların evlerinde;
Bürolarda, hastanelerde belki,
Belki asansör ve madenlerde,
İşlerinden oldular.
Onulur şey değil yaraları,
Yaratıklar,
Acı çekiyorlar.
Her yanda dert yanış,
Her yanda,
Vay şuymuş vay bu;
Pencereler,
Gözyaşıyla dolu;
Aşınmış eşikler,
Gözyaşından;
Yüklükler ıslak,
Bir dalga gibi
Halıları dişlemeye gelen
Gözyaşından,
Oysaki yıldızlardır akar
Uçsuz bucaksız bir nehirde.
Federico,
Dünyayı görüyorsun.
Yolları görüyorsun,
Sirkeyi görüyorsun;
Birkaç ayrılıştan,
Taşlardan, raylardan gayrı,
Kimseciklerin kalmadığı,
Köşeden:
Duman ha deyince,
Zalim tekerleklerine;
Hoşçakalları görüyorsun,

İstasyonlardaki...

Her yanda, sorunlar koyuyorlar,
Çeşit çeşit insan var:
Kanlı bıçaklı kör var,
Öfkelisi, ümitsizi var,
Yoksul var, tırnak ağaçları var;
Şunun bunun sırtından,
Geçinmek sevdasıyla;
Harami var.
Hayat böyle, Federico,
Ey babayiğit,
Ey kara sevdalı adam.
Sana,
Dostluğumun sunabileceği şey
İşte bunlar...
Sen de epeyce şey biliyorsun
Şimdiden.
Yavaş yavaş, daha da,
Öğreneceklerin var.

ANLATALIM

Hani ya leylaklar,
Diyeceksiniz?
Hani ya diyeceksiniz,
Gelincikler bürünmüş,
Metafizik?
Kuşlarla, boşluklarla elenmiş,
Kelime yağmuru;
Hani ya diyeceksiniz?
Al buyur:

Bir mahallesinde yaşıyordum,
Madrid'in:
Çanlı, çalar saatlı, ağaçlı.
Kocaman,
Meşin bir okyanus gibi,
Uzaktan görünürdü
Kastil'in Kuru çehresi.
Çiçekler Evi'ydi,
Evimin adı.
Itırlar fışkırırdı,
Köşe bucak.
Güzel evdi bu
Köpekleri, bebeleriyle.

Raoul, hatırında mı?

Ya senin, Raphael?
Sen Federico,*
Hatırında mı?
Sen, yeraltında yatan,
Hatırladın mı,
Balkonlu evimi?
Haziran güneşi hani,
Çiçekler basardı ağzına,
Orda...
Kardeş, kardeş,
Ateşli seslerden ibaretti,
Her şey;
Mallardaki tuzdan,
Çırpınan ekmek yığınından,
İbaretti her şey;
Donuk bir hokka gibi duran,
Heykeliyle;

Arguülles'deki mahallemin,
Çarşıları...
Yağ akardı kaşıklara,
Caddeleri doldururdu,
El ayak sesleri, derin...
Metreler, litreler,
Kıvıl kıvıl hayat;
İstif istifbalık yığınları,
Çatılar:
Yorgun çan kulelerinin,
Yüceldiği;
Soğuk güneşle kaynaşan,
Çatılar...
Patateslerdeki,
Narin ve taşkın fildişi beyazlık;
Yumak yumak dalgası,
Domateslerin:
Tıngır mıngır, haydi denize...
Bütün bunlar,
Tutuşuyorlardı,
Bir sabah;
Közler,
İnsanları dağlayarak,
Topraktan çıktılar,
Bir sabah;
Nah bu anda ateş,
Nah, bu anda barut,
Bu anda kan.
Bebekleri öldürmek için,
Göğün yücesinden geldiler,
Göğün:
Uçakları, Magriplileriyle,
Haydutlar;
Yüzükleri, kurumlu avratlarıyla,
Haydutlar;
Kara keşişleri, dualarıyla,

Haydutlar;
Ve,
Çocuk kanları, caddelerden,
Aktı tıpış tıpış,
Çocuksu çocuksu.
Çakallar,
Çakalların tiksineceği
Çakallar!
Taşlar,
Dalar dikenlerin dişlerken
Tu diyeceği taşlar!
Engerekler,
Engereklerin kin güdeceği
Engerekler!
Sizleri,
Gurur ve bıçaklardan bir dalgayla,
Boğmak için;
Önünüzde gördüm İspanya'nın,
Kıyamet kanını.
Generaller,
Gelin de,
Yıkılmış evimi görün.
Görün,
Yaralı İspanya'yı.
Her göçük evden,
Bir ateş metal çıkar ama,
Çiçek yerine.
Her yarasından,
İspanya'nın;
Doğar İspanya.
Her ölmüş bebekten,
Çıkar, bir mavzer:
Gözleri de var, gözleri.
Mermiler doğar,
Her cürümden;
Mermiler ki gün ola

Kalbinizde yeri.
Neden diyorsunuz şiirlerin,
Söz açmaz, düşten yapraktan;
Doğduğun yerin,
Yüce volkanlarından?

Gel de gör:
Caddeler kan-revan.
Gel de gör:
Caddeler kan-revan.
Gel de gör:
Caddeler kan-revan.

DÖNÜŞ SEVİNCİ

(1939)

Vatanım, benim vatanım,
Sana yönelttim,
Akar kanımı.
Ben, gözü yaşlı bebek,
Anasına dil döken:
Yalvarırım dur,
Koru,
Bu kör gitarayı,
Bu yitik alnı.
Sana yeryüzünde,
Oğullar bulmak için,
Çıktım;
Ve başuçlarında
Bekleyeyim diye:
Ak pak adın uğruna,
Yer düşenlerin.
Körpe ağacından,

Bir ev kurmak için,
Çıktım;
Ve yaralı yiğitlere,
Yıldızını götüreyim diye.

Sende uyumak istiyorum,
Bu gün de.
Geceni ver bana,
Bin telli geceni;
Yıldızlı ölçünü,
Gemiden geceni.

Gölge değiştirmek istiyorum,
Yurdum.
Gül değiştirmek istiyorum.
Kolumu,
İnce beline dolamak istiyorum.
Ayağının ucuna,
Çökmek istiyorum;
Denizin kireçlediği,
Ayağımın.
Buğdayı tutmak istiyorum,
İçini görmek istiyorum,
Buğdayın.
Bir nitrat çiçeği seçeceğim,
İnce;
Buz gibi bir çandan,
Bir mekik ipliği eğireceğim;
O ıssız dillere destan köpüğünü,
Seyrederken senin:
Güzelliğin için,
Sahillik bir kol öreceğim.

Vatanım:
Gümbür gümbür sular,
Eriyen karla;
Çepeçevre vatanım.
Kükürtle haşır-neşir olur,
Kartal sende.
Mavi yakutlu,
Kakımlı Antartik elinde:
Şıkır şıkır insan
Bir ışık damlasıdır,
Parlar;
Düşman göğü aydınlatan.
Aman ha, ışığına vatan,
Karanlık, korkunç rüzgardan
Koru,
Sürt ümit başağını.
Bu korlu ışığın tümü,
Düştü senin,
Irak topraklarına.
Bu alınyazısını, insanların,
Sırf bir sırlı çiçektir,
Savundurur sana,
Uyuyan Amerika'nın enginliğinde.

JİMENEZ DE QUESEDA

Geliyorlar, geliyorlar
Gemileri gör varıyorlar kalbim.
Magdalena üstünde gemilerdir,
Gonzalo Jimenez'in gemileri;
Varıyorlar, varıyorlar, gemilerdir...
Kapa, kemiren kıyılarını,
Koma ha onları, nehir!

Al onları, dalgaların altına,
Sil süpür, onlardaki tamahı!
Ateş hortumunu at,
At kanlı omurgalılarını,
Nehir!
Sal,
Göz yiyen yılan balıklarını,
Sal onlara!
Kaba timsahı çıkar, yollarına:
Batak rengi dişleriyle onu,
İlkel kalkanıyla;
Kumlu sularının üstüne kur,
Köprü yap, onu!

Jagar[1] ateşi boşalt, nehir ana:

[1] Jagar: Güney Amerika kaplanı.

Tohumlarından olma ağaçlarının,
Doruğundan!
Kan sinekleri yağdır, kan,
Kör et gözlerini, kara dumanla!
Tık onları, yarı kürene:
Yatağındaki karanlık köklere
Bağla, onları!
Ye bitir, yengeçlerinle:
Ciğer ve dudaklarını,
Tüm kurut kanlarını,
Kurut!

Talan ediyorlar,
Dişliyorlar, öldürüyorlar,
Daha şimdiden;
Daldıkları korudur.
Sırlı, kırmızı ormanının örtüsünü

Savun Kolombiya, n’olur!
Bıçağı dayadılar şimdiden:
Ufacık tapınağına, Iraka’nın.
Aha, tuttular zipa’yı[2]
[2] Zipa: Yerli başbuğ ve papaz.
Ve bağladılar:
“De sökül,
Eski tanrının mücevherlerini!”
Mücevherler ki:
Pırıldar ve çiçeklenirdi,
Kolombiya seherinin çiğiyle.

İşkenceye koşarlar prensi,
Şimdi de,
Öldürdüler.

Başı, bakar bana:
Kimsenin örtemediği gözleriyle,
Bakar, yâr gözleriyle:
Yeşil ve çıplak yurdumun.
Muhteşem başı, yakarlar.
Şimdi de.
Ardından gider atlar:
Kılıçların ve işkencelerin,
Şimdi de.
Üç beş köz kalmış ortada,
Ve küller arasında şimdi:
Gözleri prensin,
Kapanmayan gözleri.

AĞIT

Nehirler gibi,
Ağlamak istiyorum,
Garip bir başıma ben;
Kaygılar almalı beni,
Dalıp gitmeliyim,
Eski maden gecelerin gibi.

Neden,
Pırıl pırıl anahtarlar,
Neden harami elinde?
Kalksana Oello ana,
Aç sırrını,
Bu bitmez gecenin
Yorgunluğuna;
Akıl ver damarlarına,
Senin olsun,
Yupanqui'ler güneşi
Uyku hali konuşurum
Seninle,
Toprak toprağa.

Sıradağların;
Döl yatağı;
Sen ey Perulu ana,
Nasıl oldu nasıl oldu da
Saplandı,
Bu hançerler çığı,
Senin gebe kumluğuna?

Ellerin içindeyim,
Kıpırdamam,
Duyuyorum:

Madenler yayılıyorlar,
Yeraltı boğazlarına.

Köklerinden olmuşum,
Ben, senin;
Bilmem, neden,
Toprak vermez bilgeliğini
Bana.
Geceden gayrı,
Gördüğüm yok:
Yıldızlı topraklar,
Altında.
Bu uyduruk,
Bu cinli hayal da ne?
Sürünür gider,
Ta kızıl bir çizgiye?
Yasın gözleri,
Bitki, kapkara.
Nasıl vardın,
Bu acı rüzgara;
Nasıl oldu, nasıl oldu da,
Öfke taşları arasından,
Kopak;
Kaldırmadı kil tacını,
O gözler kamaştıran?
Yanayım kara bahtıma,
Çadırlar altında, bırak!
Kararmış ölü bir kök gibi,
Ko batıp gideyim!
Bu bitmez zalim gecede,
Yerin dibine ineceğim, ben;
Bir altın ağza kadar.
Gecenin taşına uzanmalıyım.
Burada ölmeliyim, derdimle.

İNSANLA TOPRAK BİR OLDULAR

Sen ey can karanlık,
Bir tutam selli meşem,
Arokanya'm[3] benim;

[3] Arokanya, Arokan ülkesi: Şili'nin, And sıradağları ile Pasifik Okyanusu arasında bulunan güney kısmına eskiden verilen ad, Pelhuence ve Mapuche yerlilerinin eski vatanı. İspanyollar, Arokanya dediler. Arokanlar, önce İnka fatihlerine, sonra da İberik yarımadasından gelen İspanyollara karşı inatla savaşmışlardır.

İnsanlıktan habersiz vatan!
Yağmurlu saltanatında sen,
Maden damarıydın sadece,
Buz tutmuş ellerdin!
Bilektin,
Taş yontmakta hünerli;
Vatandın,
Sürekli barıştın sadece!
Uğultuydu insanların,
Kaba kütük duruşlu,
Bir deli rüzgardılar,
Gör nasıldı,
Arokan babalarım:
Başlıkları yoktu,

Işıldak tüyden;
Düğün çiçeklerine,
Oturmazlardı;
Altın işlemezlerdi,
Papaza;
Köktüler onlar,
Oynamış orman kökleri;
Taştılar, ağaçtılar onlar,
Yapraktılar, mızrak biçimi,
Demirden bahadır başıydılar!

Ve siz babalarım,
Bir dörtnal sesindeydi ki,
Kulağınız tam:
Yıldırım düştü dağ başlarına,
Arokan ülkesinin yıldırımı;
Gölge oldu, taş-babalar,
Ağaca düğümlendiler;
Sindiler,
Anadan doğma karanlıklara;
Buzlu ışık, oldular,
Pekleştiler, çalıyla, toprakla;

Öylecene beklediler,
Merhametsiz yalnızlığın
Koynunda!
Kırmızı ağaçtı biri,
Bakardı;
Maden parçasıydı biri,
Dinlerdi;
Biri kasırgaydı,
Dönerdi burgu burgu;
Patikanın donundaydı,
Biri!
Kardan gemim, sert yaprağım,
Sen böyle doğdun vatanım!
İnsanın topraktan,
Sancak istediği anda;
Toprak, taş, yağmur, hava,
Çığlık, kök, yaprak, koku,
Bir urba gibi sardığı anda
Oğulu;
Onu sevdiği, koruduğu anda,
Doğdun!
Kavgadan önce, böyle doğdu:
Vatanın birlik ve çoğunluğu,

TOQUİ KAUPOLİKAN

Fırıl fırıl bora, Kopolikan,[4]
[4] Kopolikan: İspanya istilacılarına karşı savaşan bir yerli kahraman.
Sırlı kökünde büyüdü,
Ak gürgenin!
Vakterişip yönetince halkı
Düşman silahlarına karşı;
Ha dedi yürüdü ağaç,
Vatanın katı ağacı!
Gördü saldırgan:
Yeşil bir sis ortasından,
Yaprakların yürüdüğünü.
Dallar,
Kocaman kocaman;
Ve bir urba,
Sayılmaz yapraklardan;
Dineldi karşılarına.
Gördü saldırgan:
Yer gövdesinin,
Halk olduğunu;
Köklerin fışkırdığını,
Topraktan.
Bildi ki saldırgan:
Vakit tamamdır,
Ölümün ve hayatın vakti,
Tamam!

Öbür ağaçlar da bilegeldiler,
Kırmızı ağaç dalları,
Soy soycak;
Orman acılarının dokuları,
Hepten;

Odundaki kin budağının,
Tümü.
Yitik düşmanın annacında:
Attı Kopolikan,
Sarmaşık örtüsünü.
Bu sultanlık tüyü değil,
Elvan elvan;
Bu, misk amber bitkilerden,
Taç değil;
Bu, papaz gerdanlığı değil,
Ipıl ıpıl yanan;
Bu, ne bir eldiven,
Ne süs-püs bir Sultan;
Ağacın yüzü bu,
Bir heykel direk,
Devrik bir akasyadan;
Yağmurun dövdüğü,
Bir yüz bu;
Sarmaşık otların,
Saldırdığı bir baş!

Yalçın bir evrenin,
Derin bir bakışı:
Başbuğ Kopolikan!
Amansız gözleri dünyanın:
Başbuğ Kopolikan!
Ve,
Duvarlardır devin yanakları,
Duvarlar:
Işıklar ve köklerle aşılan.

PEDRO VALDİVİA'NIN[5] KALBİ

5 Pedro Valdivia: Arokan'ın zenginliklerini ele geçirmek için, Güney topraklarına dalan İspanyol başbuğu. Efsaneye göre, Şili'ye giren bu yenilmez başbuğdan uzun müddet bir haber alınmaz. Günlerden bir gün, Peru'ya gelen bir yerli "Arokan toprağının, Valdivia'yı 180 süvarisiyle birlikte yuttuğunu" haber verir. Çok geçmeden de gerçek anlaşılır. Oysa Arokan cengâverleri, bu yenilmez yiğit başbuğu yakalamışlar ve kalbini yemişlerdir. Neruda, Chant Général adlı büyük epopesinde bu efsaneyi de işlemiştir.

Bir ağaç dibinde enseledik,
Valdivia'yı.
Soğuk güneşin,
İplik iplik ışınlarıyla,
Tiftikten bir sabah;
Ve,
Yağmurlu bir rüzgar vardı.
Tekmil gökyüzü,
Ve gürül gürül gök gürültüsü:
Bir kılıç yığınıydı,
Bölük pörçük;
Yüzükoyun uzanmış yatardı.
Muhteşem sultanlığında:
Dile geliyordu tarçın,
Dile geliyordu tarçının:
Islak ateşböceği parıltısı.

Getirdik bezi, testiyi,
Kaba kumaşları getirdik:
Gelin güveğilik örgülerimizden.
Getirdik mücevherleri:
Ayın bademleriydiler,
Sanki.
Getirdik davulları:
Arokan ülkesini,
Meşin ışıklara boğan.

Doldurduk usuldan usuldan,
İki kulplu ince uzun, testileri;
Ve karanlık öz kökümüzden olma,
Toprağın:
Tepindik keseklerinde,
Attık oyunu.
Düşman yüze, çarpı çarpıverdik sonra,
Sonra kestik, koçyiğit boynu.
Of bir güzeldi ki,
Zalimin kanı:
Dumanı üstündeyken daha,
Bir nar gibi, böldük bölüştürdük.
Bir mızrak hay ettik,
Göğsüne sonra;
Ve kalbi,
Bir kuş gibi kanatlı kalbi;
Attık içine,
Arokan ağacının;
Aldı da bir kan şorultusu.

Ahacık bu an,
Bedenlerimizden yuğurulmuş,
Topraktan:
Savaş şarkısı,
Güneş şarkısı,
Hasat şarkısı doğdu.
Volkanların yücesine,
Doğruydu:
Üleştik kanayan kalbi.
Ben, eda edince,
Toprağın törenini:
Bu tacın içine batırıyordum,
Dişlerimi.
Ver bana,
Sendeki soğukluğu;

Seni, kötü yaban seni.

Ver bana, sendeki,
Azman kaplan cesurluğunu,
Kanındaki hıncı ver bana.
Ver bana,
Sana gelen ölümü;
Ver ki peşimden gele,
Gele de,
Korku sala seninkilere.
Savaşı ver bana,
Getirdiğin.

Atını ver bana.
Ver gele, gözlerin.
Ver bana,
Burma burma karanlığı.
Ver bana,
Mısır anayı.
Ver bana, atın dilini,
Ver bana,
Dikensiz vatan ver.
Ver bana,
Muzaffer barışı.
Ver bana, havayı ver:
Çiçeklenen
Beyzadenin,
Soluduğu,
Tarçınlı havayı.

ALMERİA

Döğülmüş, zehir zift bir tabak,
Al papaz bu senin.
Bir tabak:
Demir kırıntıları,
Küller ve gözyaşlarıyla;
Bir tabak:
Devrik duvarlar,
Hıçkırıklar taşan;
Al papaz bu senin,
Almeria'nın kanından.

Bir tabak:
Püskürme ateş,
Korkular, yıkıntılar,
Deli sularla;
Bir tabak:
Kırık ışıklardan,
Ezik başlardan;
Bir tabak, bir kara tabak,
Al bankacı bu senin,
Almeria'nın kanından.

Her sabah,
Her karamsar sabahında.
Ömrünüzün;
Masanızda göreceksiniz,
Onu:
Dumanı üstünde ve korlu.
Bir yana itivereceksiniz,
Nazik ellerinizle:
Yüzünü görmemek için,
Bir daha sindirmemek için.

Ekmek ve üzümler arasında,
Bir yana koyacaksınız onu;
Ve bu,
Ses seda vermez tabak:
Her sabah, her sabah,
Yerinde olacak.
Al albay, al albay karısı,
Bu size:
Bir mahfel şenliğinde,
Her bayramda;
Ve seher şarabının,
Alacakaranlığında:
Antlar içilir,
Nişanlar takılırken;
Ve sizler,
Onu göresiniz diye sizler,
Buz kesilmiş, tir tir halinizle,
Bu dünyada.
Evet bir tabak:
Şuranın buranın zenginleri,
Topunuza.
Size, sizlere
Bakanlar, büyükelçiler,
Canavar sofra dostları;
Sizlere, konforlu çayların,
Yüce mevkilerin kadınları;
Bir tabak:
Kemirilmiş, pis ve kirli,
Zavallı bir kandan;
Durur, önünüzde durur,
Her kuşluk, her hafta, ölüp ölesiye
Almeria’nın kanından.

MACCHU-PİCCHU'NUN

DORUKLARI

(XI)

(Seçme)

Karman çorman tantananın,
Taş gecenin ortasına, bırak;
Bırak daldırayım, ellerimi.
Bırak.
Unutulmuşun koca yüreği:
Bir kuş gibi çırpınsın bende,
Bir kuş gibi,
Bin yıldır tutsak!
Ko, bugün unutayım,
Bu bahtiyarlığı;
Bu, denizden daha engin olan, çünkü:
Denizden ve adalardan da
Engindir insan.
Çünkü:
Bir kuyuya düşer gibi,
Düşmek gerek ona,
İnsana;
Batık gerçeklere,
Sırlı bir su dalına tutunarak,
Çıkmak için:
Uçurumdan.

(XII)

Çık kardeş,
Benimle doğmaya gel.

Ver elini,
Yayılmış ağrının,
En derin yerinden.
Kaya diplerinden,
Dönecek değilsin,
Ve yeraltı çağlarından;
Geri dönmeyecek,
Taş kesilmiş sesin;
Ve gözlerin, oyuk gözlerin.
Yerin dibinden bak bana:
Sen çiftçi, dokumacı,
Garip çoban sen;
Sen, eğitmen
Guanako'lar[*] eğitmeni
Sen duvarcı,
İskelesine güvenemeyen;
Sen, And dağlarından,
Gözyaşı getiren;
Sen,
Ezik parmaklı mücevherci;
Sen köylü,
Ekininin üstüne titreyen;
Sen,
Taşının hamuruyla yoğrulmuş.
Çömlekçi;
Boşaltın,
Bu yeni hayatın kadehine,
Eski gömülmüş acılarınızı;
Kanınızı gösterin bana,
Saban izinizi bana.
Burasıydı,
İşkenceye tutulduğum yer,
Işık vermiyor diye mücevher;
Deyin bana.
Deyin bana,

Taşın ve tanenin,
Vaktinde verdiğini.
Taşı gösterin bana,
Gömüldüğünüz.
Ağacı gösterin,
Çarmıha gerildiğiniz.
Çakın,
Eski çakmak taşlarını;
Yakın,
Eski lambaları bana;
Kırbaçları gösterin,
Kırbaçları;
Yüzyıllarca,
Yaralara işlemiş;
Ve pırıl pırıl,
Kanlı baltaları bana.
Ölü ağzınızla,
Konuşmaya geldim.
Derleyip toparlayın,
Tümcek;
Dil vermez dudaklarınızı,
Toprağın kıyıcığında.
Anlatın,
Bu bitmez geceyi bir bir.
Nasıl,
Sizlerle bağlanmıştım ben:
Zincir zincir,
Halka halka, adım adım,
Anlatın ne varsa anlatın.
Bileyin,
Saklı bıçaklarınızı;
Saplayın ellerime,
Göğsüme saplayın;
Sarı ışıklı bir nehir gibi,
Kaplanların gömüldüğü,
Bir nehir gibi.

Koyun ki ağlayayım, koyun,
Koyun ki saatlarca,
Günlerce, yıllar yılı;
Koyun ki kör çağlarca,
Yıldız yüzyıllarınca.

Sükun verin bana,
Su verin, ümit verin.

Kavga verin bana,
Demir verin, volkanları verin.

Sarmaş dolaş olun benimle,
Sevdalılar gibi.

Damarlarıma seğirtin,
Koşun ağzıma.

Dilimle konuşun, kanımla.

AMERİKA

Yanım, yörem hanımeli,
Çevrilmişim, çevrilmiş:
Çölle, çakalla, kıvılcımla.
Yanım yörem, burcu burcu leylaklar,

Günler sarmış beni, aylar;
Çevrilmişim, çevrilmiş:
Tek tanışım, sularla.
Yanım yörem tırnaklardır, balıklar,
Çevrilmişim, çevrilmiş:
Tek kurduğum şey, masalarla.
Sarmış beni, incecikten ve cenkçi:
Çanlar dolu kıyıdaki köpükler.
Volkanın erguvan gömleği,
Yerlinin erguvan gömleği;
Ve kökler,
Dikenler, yapraklar arasında;
Çırılçıplak bir ayağın çizdiği,
Patika;
Varıyorlar ayaklarıma geceleyin,
Geçeyim diye üstlerinden.

La Guayra'nın,
Trinidad'ın dalgakıranlarında,
Ve zenciler içinde var iken ben;
Guatemala'nın rüsvalık barışında,
Kondorların kanlı pençelerinde,
Var iken ben;
O değirmi, o anlaşılmaz,
O pırıl pırıl gökboşluğunda,
Buzullardan dökülen küllerde,
Köylülerin el arabalarında,
Depremde,
Ve doğumlarının rahminde var iken;
Sükunun içinde,
Küçümencik burçlarla taçlanmış
Akşamında,
Senin karnında, karnında var iken ben;
Tümcek, tümcek gecemdir benim.

Gündüzümdür;
Tümcek tümcek,
Havamdır benim, yaşadığımdır,
Acı çektiğimdir, yücelttiğimdir, can verdiğimdir;
Yani tümcek;
Toprağa yayılmış kan,
Bir güz gibi mahzun;
Ölümün korkunç sancağı,
Ulu ormandaki;
Ve bozguna uğramış,
Saldırıcının adımları;
Ve çığlıkları cengâverlerin,
Ve uyuyan mızrakların,
Tan kızıllığı.
Ve tedirgin uykuları,
Askerlerin;
Timsah sükununun,
Çamurlara belendiği,
Koca nehirler;
Başkaları unutulmuş,
Yeni şehirlerin;
Oldum olası ele geçmez kuşların,
Korosu;
Ve ormanın, kokuşmuş aydınlığında,
Koruyucu şimşeği, ateşböceğinin;
Tümcek tümcek...
Dilime türkü ettiğim heceler,
Ne ışıktan olmadır, ne geceden Amerika.
Zaferimin ekmeğinden,
Ve şimşekten çekip koparılan madde:
Topraktan olmadır, topraktan.
Kil enginiyle sarılmışım ben.

Yaşadığımca:
Ellerimin içinde akan,

Cömert topraklardan,
Bir kaynaktır.
İçtiğim, şarap değil toprak,
Ağzımın toprağı,
Sırlı toprak, ekenek toprağı;
Ve sebzelerden, ışıktan borasıyla,
Çiyiyle,
Altın kileriyle, tahıl köküyle
Topraktır.

YARGIÇLAR

(Seçme)

Ne hakkın olacak,
Ne, bir şeyciğin.
Sen, Amerikaların,
Terk edilmiş oğlu,
Sen ey yoksulluk kadehi:
Aşağı Peru'da, Patagonya'da,
Şehirlerde ve Nikaragua'da,
Korumak için toprağını,
Ve ufacık evini, mısırlarıyla;
Ne yargıç var sana,
Ne kanun.

Efendilerinin,
Seni yenenlerin sultanlığı,
Geldiği çağda;
Yeni unutulmuştu daha,
Bıçaklı,
Pençe tırnaklı eski düş.
Göğünü, ıssız komak için,

Geldi kanun;
Tapılmış toprağını,
Çekip almak için geldi;
Nehirlerinin suyunu,
Kapışmak için;
Ağaçlarının hürlüğünü,
Çalmak için geldi.

Yalancı tanıklar,
Tuttular.
Vura vura deldiler,
Yüreğini:
Celplerle, kağıtlarla,
Soğuk fermanlar altına,
Gömdüler seni.
Acının sınırında,
Ayıkınca bir:
Odsuz ocaksız, kimsesiz,
Tığ teber, şah-ı merdan;
Al dediler zindan,
Al dediler zincir,
Vurdular kelepçeyi;
Yüzüp de bir yoksul can,
Kurtarmayasın diye,
Boğulasın diye boğulasın,
Debelene, debelene.

OĞULLARI ÖLEN ANALARA TÜRKÜ

Onlar ölmediler yok,
Ateş fitiller gibi:

Dimdik ayakta,
Barut ortasındalar!

Karıştı, bakır tenli
çayır çimene,
Karıştı,
O canım hayalleri:
Zırhlı bir rüzgar,
Perdesi gibi;
Bir set gibi:
Kızgın çehreli,
Göğüs gibi:
Göğün görünmez göğsü gibi!
Analar, onlar ayakta
Buğday içindeler, onlar,
Yücelerden yüce dururlar:
Dünyayı doruktan seyreden,
Bir öğle güneşi gibi.
Bir çan darbeleri gibi,
Onlar.
Ölmüş gövdeler arasında,
Zaferi çekiçleyen bir ses gibi
Onlar,
Kara bir ses gibi.
Ey canevinden vurulmuş,
Toz duman olmuş bacılar!
İnanın oğullarınıza.
Kök oldular onlar,
Sade kök:
Kan suratlı,
Taşlar altında.
Karışmadı toprağa,
Dağılmış kemikçikleri.
Ağızları ısırır hâlâ,
Kuru barutu;

Ve demir bir okyanus gibi,
Titreşirler hâlâ.
Ben ölmedim der,
Yumrukları;
Yukarı kalkık yumrukları,
Daha.

Bunca yere düşmüşlerden,
Yenilmez bir hayat doğar:
Bir tek beden olur,
Analar, bayraklar, çocuklar,
Hayat gibi canlı tek bir beden;
Bir yüz bekler karanlıkları,
Ölü gözleriyle,
Kılıcı dopdolu,
Dünya ümitlerinden.
Dursun,

Dursun yas esvaplarınız.
Yığın derleyin,
Gözyaşlarınızı;
Bir metal oluncaya kadar:
Bununla vuracağız,
Gündüz gece;
Bununla çiğneyeceğiz,
Gündüz gece;
Bununla tüküreceğiz
Gündüz gece
Kin kapılarını,
Kırıncaya kadar.

Oğullarınızı bilirdim,
Unutmadım acılarınızı.

Ölümleriyle nasıl kıvandıysam,
Hayatlarıyla da öyleyimdir.
Onların gülüşleridir:
Karanlık atölyeleri ışıtan.
Her gün metroda, yanıbaşımda:
Onların ayak sesleridir,
Çın çın.
Akdeniz portakallarında,
Güney ağları içinde;
Yapılarda,
Basımevi mürekkeplerinde;
Kalplerini tutuşur gördüm onların,
Güçle, yangınla.

Ben de sizler gibiyim, analar.
Benim kalbim de yas dolu, ölüm dolu.
Gülüşlerinizi öldüren kanla,
Serpilip gelişmiş;
Bir orman gibidir kalbim.
Günlerin kahredici yalnızlığı,
Uyanışın sisli öfkeleri
Girmiştir içine.

Susamış sırtlanları,
Bitip tükenmez ürmeleriyle
Afrika'dan gürleyen hayvan sesini;
Öfkeyi, iniltileri, hoşgörmeleri,
Bırakın, bir yana bırakın.
Ölümün ve tasanın
Çemberinden geçmiş analar,
Doğan ulu günün ortasına bakın:
Bu topraktan güler ölüleriniz.
Kalkık yumrukları titrer,

Buğdayın üstünde,
Bilesiniz.

DENİZ

Bu ada fırdolayı,
Allahına deniz be.
Coşar kendiliğinden,
Dakkası bel’olmaz.
Tutturmuş, bir evet bir hayır,
Mavişken: Evet,
Köpükken: Evet;
Tırıs mı: Hayır der hayır
Tek durma bilmez,
Tos vurur taşa;
“Ben deniz” der durur,
Gel de taşı inandır.
Al işte o zaman:
Yedi yeşil denizin,
Yedi yeşil kaplanın,
Yedi yeşil köpeğin,
Yedi yeşil diliyle;
Yine gelir, dolanır,
Taşı öper, ıslatır,
Bağrını, vura döğe.
Yine der ki: “Ben deniz”.
Elbet sana deniz derler,
Hay deniz arkadaş.
Suyun tükenmesin,
Çağın geçmesin.
Dellenme, n’oluyorsun,
Yardım et bize,
Biz kimiz zaten:

Kıyı insanları,
Balıkçılar işte...
Açız, üşürüz, hasmanemizsin,
Bağırma öyle, sert vurma,
Aç yeşil kutunu,
Dök avuçlarımıza;
Gümüş armağanını:
Gündelik balıktan.

Burda, her evde.
Dileğimiz bu:
Gümüşmüş te.
Sırçaymış ta, vay aymış;
Ne çıkar, balık niye olmuş:
Dünyanın,
Fakir mutfakları için.
Soğuk, ıslak şimşekten
Dalgaların altına,
Kaydırma bakayım onu,
Saklama;
Hele, gidinin cimrisi.
Bir açılsana, gel,
Ko onu ellerimizin
Şuracığına.
Yardım et bize,
Yeşil, derin baba.
Yardım et ki bir gün,
Dünya yoksulluğu, kalka.
Dipte kalmış meyvenin,
Sırılsıklam yüceliğin,
Madenlerinin,
Öküzlerinin, üzümlerinin,
Sendeki bitip tükenmez,
Şeylerin:
Hasadını yapalım, yardım et.

Sana kim derler, biliriz
Okyanus baba.
Sürü sepet martıcıklar,
Adını serper, kumlara.
De akıllı dur,
Silkme yeleni.
Gözdağı verme, ortalığa,
Gıcırdatma, göğe karşı
Güzelim dişlerini,
Bir dakkacık dursun,
O şanlı hikâyelerin.
Sen, her gün balık ver
Balık.
Büyükmüş küçükmüş bakma
Ver gelsin:
Her kadın, her erkek, her bebeğe.
Gez, dünya sokaklarını,
Dağıt balıklarını.
Sonra da, bir bağır bir bağır.
Bağır ki işteki yoksullar,
Seni duysunlar.
Bağır ki:
Maden ağzına çıkanlar:
“Bak hele koca denize
Balık pay etmeden gelir” desinler.
Onlar gerçekte,
Çekip gidecekler, karanlıklara,
Gülerekten...
Ormandaki, caddedeki insanlar
Ve toprak:
Bir deniz gülüşüyle, gülecekler.
Yok ama, istemiyorsan
Sen bunu,
Dur bekle, düşüneceğiz.
Siftah, insan işlerini
Bir hale yola koymamız gerek:

Başta en önemlileri,
Sonra, ötekiler.
Gün ola,
Bir dalacağız sana:
Ateş bir kılıçla keseceğiz,
Dalgalarını.
Elektrik atla aşacağız,
Köpüğünden.
Türküler tutturarak,
İneceğiz karnının, en kuytu yerine.
Atom teli, saracak belini.
Bitkiler dikeceğiz:
Çimentodan, çelikten,
Derin bahçene;
Elini kolunu, bağlayacağız.
Ve koşum takarak sana,
Çekip çevireceğiz seni
Alacağız kaleni;
Salkımlarından, kopara tüküre
Basa basa geçeceğiz etinden.
Ama önce kendi dertlerimiz,
Seninkisi sonra.
Her şeyi düzenleyeceğiz,
Ufaktan, ufaktan:
Harika şeyler yapmaya
Zorlayacağız,
Toprak seni, deniz seni!
Harikalı şey, ekmek deniz,
Dediğin de ne?
Bunlar, kavganın içinde,
Zaten:
Bizdedir, bizde!

UYANSIN ODUNCU

(V)
Başka şey değil, bu olsun;
Uyansın Oduncu.
Tahta tası, baltasıyla
Abraham,
Yemek yemeğe gelsin,
Köylülerle.
Kabuklu başı,
Sahnede:
Meşe kırışıklığı içinde,
Görünen gözleri;
Dünyayı yeniden,
Seyre gelsinler:
Sekoya'lardan* yüce durur
Yapraklardan, tırmanarak.
Aksata'ya girsin, eczanelere,
Bir otobüse binsin, Tampa'da.

Dişlesin, bir sarı elmadan,
Girsin sinemaya;
Söz-sohbet etsin hep,
Basit soylarla.
Uyansın Oduncu.

Gelsin Abraham,
Şişirsin eski mayası:
Yaldızlı,
Yemyeşil toprağını,
İllinois'in.
Kaldırsın baltasını,
Halkının ortasında:

Yeni kölecilere karşı,
Köle kırbacına karşı,
Basımevinin ağusuna.
Karşı;
Yapmak istedikleri,
Kanlı pazarlığa karşı.
Siyah delikanlıya,
Beyaz delikanlı;
Yürüsünler,
Türküler söyleyerek, gülerek:
Altın duvarlarına karşı,
Kin fabrikatörüne karşı,
Kanlarının tüccarına karşı:
Türküler söyleyerek, gülerek,
Yenerek.
Uyansın Oduncu.

(V)
(Seçme)
Hadi, burda bana eyvallah,
Evime dönüyorum, düşlerime.
Patagonya'ya dönüyorum:
Rüzgarın, sereçkeleri döğdüğü,
Buzun, okyanusu tuzladığı
Patagonya'ya.
Sadece bir ozanım ben,
Topunuzu seviyorum yani;
Ve gezer dururum,
Canım dünyayı.
Madenciler, hapsediliyorlar
Yurdumda.
Mahkemelerimizde
Asker buyruğudur.
Köklerine kadar seviyorum ama,
Küçümencik, soğuk memleketimi.

Ölebilseydim bin defa,
Bin defa, kurban olurdum ona.
Bin defa doğabilseydim,
Bin defa doğardım onun için:
Vahşi bir arokaryanın,
Güney yeli Kasırgalarının;
Ve dün ele geçirilmiş çanların,
Yanından.
Boşverin, bakmayın bana,
Masaya aşkla vurarak
Düşünelim hepten, dünyayı.
Ekmeği emmeye gelmesin, kan.
Ezgileri ve kırmızı fasulyaları
Emmeye gelmesin, bir daha.
Benimle gelsinler:
Kız çocuk madenci, avukat ve tayfa,
Benimle gelsin:
Taş bebek fabrikatörü.
Gidelim sinemaya,
Sonra, içmeye çıkalım:
Şarabın en kırmızısından.

Bir şeyler çözmeye değil,
Türkü çağırmaya geldim
Buraya.
Sen de çağırasın, diye.

(Seçme)

Söken şafaklar için barış olsun,
Köprü için, şarap için barış!
Toprak ve sevgilerle
Eski türküyü yoğurarak,
Kanımda dolaşan,

Ve beni coşturan,
Alfabeye barış olsun!
Karnımızın acıktığı
Sabahta,
Kent için barış olsun!
Ve kökler ırmağı
Missisipi için barış!
Kardaşımın gömleği için barış,
Rüzgarın damgasını vurduğu;
Kitap için barış olsun!
Ve Broklayn'ın kara demiriyle
Ölenlerin küllerine barış olsun!
Ve ev ev ışık gibi dolaşan
Postacıya selam,
Sadece Rozar'i yazabilen
Sağ elim için barış olsun!
Taş gibi duran,
Savaşçı Bolivyalıya barış!
Ve de evlenesin diye barış.
Biyo-Biyo'nun bütün bıçkıevlerine
Barış olsun!

Ve en tatlı eşyası üzerinde
İşlenmiş bir yüreğin bulunduğu
Viyoming'in küçük müzesi için
Barış olsun!
Fırıncı ve sevdaları için barış;
Un için
Ve doğacak tüm buğdaylar için barış olsun! Çayır çimen arayan bütün aşklar için,
Ve bütün yaşayanlar için;
Bütün sular, bütün topraklar için
Barış olsun!

UYANSIN ODUNCU

(Seçme)

Fakat sen,
Bu temiz cepheyi yok etmek için
Ayak takımını silahlandırırsan
Ve Şikago kasabını öne sürerek;
Sevdiğimiz müziği ve düzeni
Yönetmeye kalkarsan!
Saklandığımız taşlardan,
Ve havadan fırlayarak;
Seni ısıracağız!
Sana ateş kusmak için
Son pencereden atılacağız
En derin dalgalardan çıkacağız
Seni avlamak için,
Sapan izlerinden fırlayacağız.
Ekinler bir Kolombiya yağmuru gibi
Sana vursun diye!
Seni cehenneme yollamak
Sana ekmeği ve suyu haram etmek için
Çıkacağız yerimizden!

UYANSIN ODUNCU

(Seçme)

İşte bunun için,
Hey Arkansaslı kız
Ve sen West-Point'in yaldızlı gençliği
Ya da sen Detroitli mekanisyen
Hele sizler eski Orlean hamalları
Sizlere hitap ediyorum
Kulağınızı dört açın ve dinleyin

Bu yüce insanlık dünyasını:
Sizinle konuşan,
Ne bir Stat-Deportmanlı kibar bir kişi
Ne de korkunç bir çelik senyörüdür
Güney Amerika’nın en ucunda
Bir Patagonya demiryolcusunun oğlu,
Bir ozandır konuşan!
Ant dağlarının havası gibi Amerikalı
Ve bugün işkencenin ve tasanın hüküm sürdüğü
Bakır ve petrolün usul usul
Yabancı krallar için altına dönüştüğü

Vatanından uzak ve kaçak
Sen bir elinde altın,
Diğerinde bomba tutan bir put değilsin!
Ne isem, ne olmuşsam osun.
Yani en temiz Amerikalı
Yeraltı kardeşliğinin
Yolların ve sokakların basit insanı
Kardeşin Juan,
Kardeşin John gibi satar pabuçlarını
Kız kardeşin Juana,
Yeğenin Jane gibi patates soyar
Kanım madenci ve denizcidir,
Sizin Peter gibi.

JULİUS FUÇİK’LE KONUŞMA

(Seçme)

I

SOKAK DOSTUM

Prag sokaklarında kıştı
Julius Fuçik’in buyur edildiği
Taş duvarlı evi arşınlıyordum her gün.
Ev hiçbir şey anlatmadı bana
Ne demir çubuklar,
Ne sağır pencereli buz gibi ev
Yani hiçbir şey.
Her gün buradan geçiyordum ama,
Duvarları elliyor bakıyordum
Bir yankı arıyordum,
Koçyiğit savaşçının sesinden ve sözünden!

Günlerden bir gün
Alnı gözüktü duvarlardan,
Başka bir akşam elleri;
Sonra kendisi çıktı ortaya:
Can dostum eşlik etti bana!
Venceslas alanında
Ve Havelska’nın eski çarşısında
Prag’ın kül rengi bir gül gibi yüceldiği
Strahov bahçelerinde!

ASMA ÇUBUĞU VE RÜZGAR

Bir şarkıcıyım ben,
Avrupa’nın bağlarında dolaştım;

Gezindim rüzgarlar altında.
Asya'nın rüzgarı altında.
Yaşamlar içinde en iyisi
Yaşam bile,
Dünyanın tadı;
Ak pak barış bile;
Avareydi.
Devşirdim
Evet devşirdim.

Başka toprakların
En iyisi
Yüceltti şarkısını dudağımda;
Bağların ortasında
Barışın ve rüzgarın özgürlüğü!

İnsanlar nefret ediyor gibiydiler
Birbirleriyle.
Yine de aynı gece
Birbirlerinin üzerlerini
Örtüyorlardı.
Bizi uyandıran
Tek ışık
Dünyanın ışığıydı bu!
Evlerine girdim,
Yemek yiyorlardı masalarında;
Fabrikadan çıkmıştılar,
Gülüşüp ya da ağlaşıyorlardı.
Ve de
Hepsi birbirine benziyordu.
Ve hepsi de
Gözlerini ışığa çeviriyorlardı
Yollarını arıyordu hepsi de.

Hepsinin bir ağzı vardı
Türkü çağırıyorlardı,
Türkü çağırıyorlardı
İlkbahara dönük!

Hepsi.

İşte rüzgarda
Bağ çubuklarının arasında
En iyi insanları devşirdim
Şimdiyse dinlemeniz gerek beni.

HUERTA USTA

(Bahtıkara madeni, Anto Fagasta)

Kuzeye giderseniz eğer,
Bahtıkaralar madenini görünüz;
Çağırın Huerta ustayı,
Bir şey anlayamazsınız uzaktan!
Kumlar vardır sadece kül rengi
Sonra yapılar gelir toz toprak içinde,
Bunca yorgunluk ve kederler,
Görülmez ama.
Hepsi yeraltında saklanmıştır,
Varlıkları kırıp geçirerek;
Sessiz sedasız.
Huerta usta kazmacıdır
Bir doksan beş boyunda
Maden damarı ortaya çıkınca

Kazmacılar
Yukardan aşağıya saldıran kişilerdir
Yeraltında beş yüz metre derinlikte
Kazmacılar vur Allah vurur
Göbeğe kadar suda.
Delgi makineleri
Karanlıkta, çamurda, taşta
İşini bitirdikten sonra,
Kırk sekiz saat sonra yani;
Bu cehennemden kurtulabilinir.
Ve maden yollarından!
Huerta usta.
Bir başbuğ gibi giriyordu madene
Türkü söyleyerek,
Sapsarı topal ve kambur çıkıyordu sonra
Gözlerinde feri yok!
Sürünmeye başlıyordu nihayet
Kazma vuracak mecali yok
Antimuvan onu yiyip bitiriyordu
Eriyip akmıştı;
Basamıyordu yere,
Bacakları çöp gibi incelmişti
Öyle uzundu ki
Bir hortlaktı sanki,
Oysa yaşı otuz değildi daha!
Nereye gömüldüğünü sorarım da,
Kimse bir şey diyemez bana,
Çünkü kumlar ve rüzgar
Ortadan silmiştir küçümencik haçları
Huerta'nın işlediği bahtıkaralar madeninde.

CAN VERMELER

Can çekişmeler başladı Kajamarka’da,
Ulu ağaç mavi pistil Athaualpa,
Dinledi rüzgarı:
Bir çelik sesiydi uğuldayan
Karanlığın ışıltısıydı bu
-Güçlü ve oynak-.
Bir atlı topluluğuydu
Çayır çimen arasında kıpırdayan!
Başbuğlar geldiler
Beyzadelerle çevrilmiş İnka
Kurtuldu şarkıdan ve danstan
Bir başka gezegenden gelme
Terli ve sakallı ziyaretçiler
Saygı duruşunda bulunuyorlardı
Hayın yürekli, kokmuş çakal
Valverd bir armağan sürdü
Bir sepetçik, bir meyve belki
Atların geldikleri diyardan

Athaualpa aldı bu nesneyi
Bilmiyordu neyin nesiydi bu
Ne çınlar ne parıldar!
Gülerek bıraktı yere,
Katil haçlı çakal
Gürleyiverdi:
“Vurun, öldürün;
Bağışlarım sizi cümle günahınızdan.”
Bir gök gürültüsü koştu
Haramilere.
Bu anda beyzadeler
Çevirdiler can çekişen İnka’yı.
Kanımız doldu beşiğine,
On bin Perulu düştü yere
Haçların kılıçların altına
Pizarro Estramadurlu zalim cellat
Bağladı o canım kollarını İnka’nın

Gece kara bir kor gibi indi
Peru’nun üstüne!

ÖLÜM

I

Dünyaya birçok kez gelmişim
Yok olmuş yıldızların dibinden
Ellerimde tuttuğum
Ölümsüzlük bağlarını dokuyarak.
Şimdi öleceğim yeniden
Vücudumu örten toprağa sarınarak!

II

Ne papazların sattığı
Gökyüzünden bir parça aldım.
Ne de tembel zenginler için
Metafizikçilerin,
Düzüp koştuğu, karanlıklardan.

III

Ölüm içinde yoksullarla bir olmak istiyorum Göğü elinde tutanların kamçıladığı
İnceleme yeteneği olmayanlarla!

Şimdiyse ölüme hazırım
Beni saran bir elbise gibi
Sevdiğim renkten
Boyu bosuma tıpatıp; uygun
Ve benim için gerekli olan
Beni saran bir elbise gibi!

NİTRAT ADAMLARI

Güherçile ülkesindeydim bilinmez kahramanlarla Gezegenin sert kabuğunda,
İnce ve bereketli karı,
Küreyen ve kazanlarla:
Onların toprak ellerini övünçle sıktım
Bana:
“Bak, dediler kardeş, Humberston’da, Mapoşo’da,
Rikaventura’da ve Paloma’da
Ve Pan dö Azukar’da, Piojilo’da
Nasıl yaşıyoruz bak!”
Bana günlük yiyeceklerini,
Toprak damlarını,
Güneşi, tozu, sinekleri
Ve büyük yalnızlığı gösterdiler.

Ellerinin ayaları,
Kürek saplarıyla parçalanmış,
Kirizmacıları gördüm ormanda
Madenin dibinden,
Cehennemden gelen bir ses duydum
Üzerimde:
Tozla, terle, kanla yoğrulmuş
Bir yaratıktı bu

Ve bana diyordu ki bu yüz:
“Gittiğin her yerde
Bu işkencelerden söz et
Bu cehennemde yaşayan
Kardeşinden
Öteki kardeşine ilet
Öylece!”

PLAZA ÖLÜLERİ

(23 Ocak, Şili, Santiago)

Düştükleri yere ağıt etmeye gelmiyorum,
Size koşuyorum yaşayanlara;
Hepinize koşuyorum
Ve göğsümü yumrukluyorum:
Sizlerden önce ölenler de oldu hatırında mı?
Onların aynı adları ve soyadları vardı.
San Gregorya’da, Lon Qimay’da yağmur altında, Ran Qüil’de rüzgarda tökezlenmiş,
İkik’de kumlar arasında
Ve çölde, denizde, yağmurda ve dumanda,
Yarımadada, pampa toprağında
Onlar da öldürüldü senin gibi,
Onların da adı Antonyo idi,
Balıkçı ya da denizciydiler.

Hepsi de etiyle kanıyla Şilili
Yel vurdu yüzlerine,
Acılar damgasını vurdu,
Şehit etti pampa.
Yurdumun duvarları önünde,
Karda,

Yeşil kollu ırmağın ötesinde
Billurlaşmış gördüm kanı
Başak altında.
Nitrat altında,
Halkımın damlayan kanını gördüm
Ve ateş gibi tutuşuyordu
Her damla!

MUZAFFER HALK

Yüreğim bu kavganın içinde
Kazanacak halkım
Bütün halklar kazanacak bir bir.
Bu acılar, ıslak bir mendil gibi
Kumlar arasından
Şehit duraklarından.
Süzülüp ortaya çıkaracak her şeyi,
Şanlı günler yakındır çünkü
Kinler susacak bir an
Ceza veren eller titremesin diye,
Günler tam dolsun diye,
Halk caddelerde.
Bir güzel, bir güçlü
Yerini alsın diye!
İşte benim günüm bu
İşte hoşgörürlüğüm
Başka sancağım yok benim!

HEPSİ BURADALAR

Yanıbaşımdaymış gibi

Toplanın bir bir
Kavgamız sürüp gidecektir
Fabrikada, tarlada yani
Sokakta ve güherçile madeninde
Kırmızı ve yeşil bakırın ağzında,
Korkunç dehlizinde kömürün
Kavgamız her yerde sürecektir, kardeşler!
Ve ölülerimize adadığımız,
Kanımızla ıslanmış bu bayraklar
Yüreğimizde sonsuz bir ilkbahar yaprağı gibi Serpilip gelişecektir!

BÜYÜK SEVİNÇ

(XX)

Peşinde seğirttiğim gölge, henüz benim değil

***

Ne kitaplar beni ağulasın diye yazdım,
Ne de zambak peşinde koşan;
Acemi çaylaklar için!
Ayı ve suyu dileyen
Basit kişiler için yazdım:
Düzen isteyen, ekmek ve şarap isteyen
Alet ve gitara isteyen
Basit halklar için
Halk için yazdım,
Şiirimi köylü gözleriyle okuyamayan.
Yaşantımı zehir zıkkım eden hava

Ve bir satır, kulaklarına ulaşacak bir gün:
İşte o zaman,
Başını kaldıracak basit emekçi
Ve taşlarla dövüşen madenci gülümseyecek Alnını kaldıracak kürek işçisi
Ve şahane balığın pırıltısını daha iyi görecek Balıkçı;
Ve elleri tutuşacak
Ve biraz yıkanınca
Kokulu sabunlar içindeki çarkçı
Bakakalacaklar şiirlerime
“Belki bir arkadaştı” diyecekler

***

Başka taç istemem,
Bu bana yeter!

***

Çıkınca fabrika ve madenlerden,
Şiirim toprağa karışsın istiyorum
Zulüm gören insanın zaferine, havaya.
Ve genç bir delikanlı,
Ağır ağır ve madenlerle ördüğüm yaşamı
Açınlasın diyorum.
Köşe bucak saçılan bir kutu gibi.
Doldursun ruhunu içine
Ellesin fırtınalara.
Benim de şen olsun yüreğim
Boralı yüceliklerde.

TEMBEL

Gök araçları gidip gelecek
Yıldızlar arasında.
O canım ayı çalmak
Ve eczanelerimizi kurmak için oraya
Çıkacaklar habire!

Biz de,
Bu şarap dolu bağbozumu gününde
Yaşamaya başlayacağız
Evde şu yarımada denizinde
Şili’de kirazlar ırgalanıyor
Güzelim kızlar türkü söylerken
Su pırıl pırıl gitaranın içinde

Güneş ışıl ışıl.
Taşıyor buğdaya mucizesini

İlk şarap kırmızı kırmızı
Körpe bir bebek gibi sımsıcak
İkincisi gürbüz mü gürbüz
Sanırsın şehlevent avaz
Üçüncüsü sapsarı yakut
Yangından ve gelincikten

Evimde deniz ve toprağım var
Karımın gözleri bir dev
Rengi yabani fındık
Ve gece bastırınca
Deniz beyazlar giyiniyor ve yeşil

Ve sonra
Köpükler içindeki ay
Okyanusla nişanlandım düşünde

O halde niye terk edelim gezegenimizi.

KIYIMLAR

Ama o zaman kan saklandı
(Köklerin arasında yıkandı ve inkar gelindi
Bu öyle geçmişte olmuştu ki) Güney'in[6] yağmuru

6 Güney deyimi, Şili anlamındadır.

onu her yerden sildi
Öyle vakit geçmişti ki güherçile onu yedi Pampa
içinde
Halkın ölümü her zamanki gibi oldu
Sanki hiç kimse ölmüyordu
Sanki bunlar toprak üstüne düşen taşlardı
Su üstüne düşen su.
Kuzeyden güneye ölüleri toz ettiler
Yaktılar onları karanlıklar içinde gömdüler
Gecede sessizlik içinde yok ettiler
Bir maden ocağında istif ettiler hepsini
Kemiklerini denize attılar.
Bugün nerede olduğunu kimse bilmiyor
Mezarları yok hepsi de dağılmışlardır
Vatanın kökleri arasında

Parmakları şehit parmağı gibiler
Yürekleri kurşuna dizildiler
Pampa yiğitleri

Sessizliğin başbuğları
Şilililerin gülüşleri hepsi de
Katiller vücutlarını nereye gömdüler
Bilen yok
Ama topraktan çıkacaklar halkın kıyam gününde
Düşen kanı geri alacaklar

Suç Plaza’nın tam ortasında oldu

Çalı saklayamadı halkın temiz kanını
Ve Pampa bu kanı içemedi
Hiç kimse bu suçu saklayamadı

Suç vatanın tam göbeğinde oldu.

KIZIL ÇİZGİ

Daha sonra, kral
Yorgun ellerini kaldırdı
Ve haydutların
Yüzleri üstünden
Dokundu duvarlara
Kırmızı çizgi
Çektiler buraya
Altın ve gümüşle
Doldurmak gerekiyordu
Üç odayı
Kanlarının çizgisine dek
Doldurmak gerekiyordu
Altının çarkı geceler boyu döndü,

Ve şehitler çarkı hiç durmamacasına.
Toprağı pençelediler
Köpük ve sevgi mücevherlerini ipliğe
Geçirdiler
Nişanlının bileziklerini kopardılar
Tanrılarını bıraktılar
Çiftçi eski antika paralarını teslim etti
Balıkçı altın damlasını
Demir parmaklıklarda bir yankı titredi
Ve yüceliklerde cevap verirken mesaj ve ses
Altının çarkı dönmeye devam ediyordu
O zaman kaplanlar toplandılar
Kan ve gözyaşını paylaştırdılar
Atahualpa[7] biraz kederliydi

7 Atahualpa: 1500'de doğdu. İnka Huayna Capac'ın oğlu. Babasından sonra Quito imparatorluğunun yönetimini aldı. Ağabeyi Huascar, bu duruma savaş açtı. Atahualpa da, ağabeyi Huascar gibi, Pizarre'nin sömürgeci yandaşlığını sağlamaya çalıştı. Durumu kullanan sömürgeci Pizarre imparatorluğa yerleşti. 16 Kasım 1532 yılında Atahualpa'yı hapsetti. Onu, ağır bir fidye vermeye zorladıktan sonra ölüme mahkûm ettirdi. 1533 yılında Cazamarca'da boğazlattı.

Ve And'ların sarp yönünde bekliyordu
Kapılar açılmadılar
Akbabalar her şeyi bölüştüler
Mücevherlerin en son kertesine dek
Dinsel firuzeleri
Ve kana bulanmış
Ve gümüş dokunmuş elbiseler
Ve haydutların tırnakları
Her şeyi ölçüyordu
Ve keşişin gülüşleri arasında
Haydutlar arasında
Kral onu kederle dinliyordu.

Yüreği bir vazo gibiydi
Kininin acı özü gibi
Bir sancıyla dopdolu

Cephelerini düşündü
Cuzco’nun yücesinde
Kendi çağında
Prenseslerini
Egemenliğinde bir ürperme oldu
İçindeki olgunluğu hissetti ama
Umutsuz barışı bir hüzündü
Huascar’ı düşündü.
Yabancılar, burdan mı geçecekler
Her şey bir bilmece, her şey bıçaktı
Her şey sessizlikti
Yalnız kızıl çizgi canlı, çırpınıyordu:

Ölen dilsiz krallığın
Sarı bağırlarını yutan
O zaman Valvarde[8] ölümle girdi

8 Valvarde: Atahualpa’yı idamından önce vaftiz eden İspanyalı din adamı. Ona, vaftiz olursa cesedinin yakılmayacağı sözü verildi. İnka dini cesedin korunmasına büyük önem verdiği için Atahualpa öneriyi kabul etti.

“Senin adın Juan bundan böyle” dedi
Tam hazırlandığı sırada
Odun yığını
Ağırbaşlılıkla cevap verdi: “Juan
Öyleyse benim ölüm adım olacak Juan,”
Artık,ölümün ne anlama geldiğini hesaba katmayarak

Boynuna ip geçirdiler: Bir çelik kanca

Peru’nun ruhuna girdi.

SAVAŞAN TOPRAK

Önce, toprak dayandı
Araconya karı
Beyaz bir ateş gibi yaktı
Saldırganın ayaklarını

Parmakları soğuktan düşüyordu
Almagros'un[9] elleri, ayakları

[9] Almagros, Almagro: 1475'te Toledo'da doğdu. 1535'te Peru'da sömürgeci Pizarre'nin ortağı oldu. 500 adam ve birçok Kızılderili ile Şili'nin fethine girişti ise de 1538'de Cuzco'da yenildi. 1542'de silindi.

Karanlığın mezar kazıcıları
Ve yırtıcı pençeleri, karda
Sadece donmuş birer et
Ve sıradağlar denizinde
Bir sessizlik idiler

Şili rüzgarı kırbaçlıyordu
Yıldızları özümleyerek
Süvarileri, açgözlüleri devirerek
Almagro'yu açlık
Görünmez ve çınlayan bir çene gibi izledi
Atlar, bu buz bayramına
Kurban edilmiştiler
Ve Güney'in ölümü
Tesbih taneleri gibi döktü
Almagro'nun tırısını
Atı Peru'ya dönünceye dek
Orda Kuzey'in ölümü
Yolun kıyısına oturmuş
Bir baltayla
Bu püskürtülen fatihi bekliyordu

BİR BİR SAYAYIM ONLARI

Bu akşam onlardan söz etmeliyim bir bir
Bu akşam, bu yerde anıma geliniz

Manuel Antonio Lopez
Kardaş

Lizboa Calderon
Diğerleri hayınlık ettiler biz yolumuza devam ediyoruz

Alejandro Gutieerrez
Seninle düşen bayrak
Ayağa kalkıyor
Bütün yeryüzünde

César Tapia
Bu bayraklar üstünde yüreğin
Bugün Plaza'da çırpınıyor

Filomeno Chavez,
Elini asla sıkmadım, ama elin burada
Bu ölümün öldüremediği temiz bir eldir

Ramona Parra
Genç parıldayan yıldız
Ramona Parra
Kahraman kadın
Ramona Parra kanlı çiçek

Dostumuz, ey yiğit yürek
Örnek çocuk, altın gerilla
Adına bu savaşı izleyeceğimize yemin olsun
Yayılan kanın her yanda çiçekler gibi açsın

BAYRAKLAR NASIL DOĞAR

Bayraklarımız her zaman böyle doğmuştur. Halk işlemiştir onları
Tüm sevgisiyle
Onun parçalarını dikmiştir
Bütün yoksulluğuyla
Ve yıldızı çivilemiştir
Canı gönülden
Gökte ya da gömlekte vatanın yıldızı için
Bir mavi kesmiştir
Ve damla damla
Kırmızı doğmuştur

ABRAHAM JÉSUS BRITO (POÉTE POPULAIRE)

(Seçme)

Jésus Brito'dur adı, Jésus Parron, halktır adı Gözleri ırmak olmuştur
Elleri ise köklerdir.

LUlS CORTES (DE TOCOPILLA)

Yoldaşım, benim adım Cortes!
Tocopılla bastırması sırasında beni tutsak ettiler
Pisagua'ya attılar beni
Biliyorsunuz kardaş ne demektir bu

Birçoğu hastalandı, bir kısmı çıldırdı
Burası Gonzales Videla toplama kamplarından
daha berbat bir yer
Bir sabah Angel Veas'ın kalpten öldüğünü gördüm
Tel örgülerle çevrili katil kumlar üstünde
Onu can verirken kıvranıyor görmek
Müthiş bir şeydi,
Harika yaşamından sonra.
Ben de kalbimden hasta olduğumu hissedince Garutaya'ya aktarma ettiler beni
Bu yeri bilmiyorsunuz kardaş
Burası Bolivya sınırı yakınında
Beş bin metrede bir yerdir yüceden
İçilen su acıdır
Deniz suyundan daha acıdır
Ve yaprak bitiyle doludur.
Hava çok da soğuk
Gök sanki üstten
Üstümüze düşecek gibi
Jandarmalar acıdılar
Ölüm buyruğuna karşı geldiler
Bir sedyeye bile koymadan
Bir katıra sardılar, yirmi altı saat
Dağlardan aşağıya doğru inmeye başladım Vücudum dayanmaz oldu daha, yoldaşlar
Yolsuz sıradağlar arasında.
Hasta kalbimle,
İşte önünüzdeyim ben, bakınız
Sızı, yara bere içindeki bana
Bilmem daha ne kadar yaşayacağım
Bunlar sizin içinizi sızlatıyor
Bir şey sormayacağım daha
Kötü lanetliyi halka anlatın sizler
Acılarımıza,
Sırtlanca gülerek başa geçenleri.
Ölümümün hiç önemi yok

Ve çektiklerimizin
Mücadele uzun sürecek
Ve bunların bilinmesi gerek
Arkadaş unutma
Bilinmesi gerek bunların

ARTURA CARİON (İKİK'Lİ[10] DENİZ KURDU)

[10] İkik: Şili'de bir liman şehri.

Haziran 1948 sevgili Rosaura
Ben burda İkik'te mapustayım.
Bana bir gömlekle biraz tütün yolla
Bu maskaralık daha ne kadar sürecek bilmiyorum
Glenfoster'e[11] bindiğim zaman seni düşündüm

[11] Glenfoster: Gemi adı.

İnsanın bok yoluna kurşuna dizildiği Cadix'ten,
Sana yazdım.
Ama Atina'da işler daha kötüydü, işin aslına bakarsan
O sabah 275 çocuğu kurşuna dizdiler
Duvarların dışına taşıyordu kan
Yunan subaylarıyla Kuzey Amerikalıların
Birlikte çıktıklarını gördük
Dalga geçiyorlardı
Kanı hoşa gidiyordu halkın
Kara bir duman çökmüştü kente
Gözyaşları, acılar ve yas saklanmıştı

Sana bir kartpostal satın aldım,
Memleketten birini tanıdım
Küçük bir lokanta işletiyordu
Bana dedi ki işler kötüye sarıyor
Kinler büyüyor
Macaristan'da durum daha iyi

Toprakta uğraşıyor köylüler
Orada kitap dağıtılıyor
Newyork'ta mektubunu buldum
Dayak eksik değil yoksulun kafasında
Ve ben yaşlı denizci
Sendikaya yazıldığım için
Yorganımı çekip aldılar benden
Ve bana aptalca sorular sordular
Ve beni tutsak olarak tuttular
Her yerde polis var,
Gözyaşları da
Pampa'da bile.

Herkese soruyoruz
Bu şeyler daha ne kadar sürecek
Bu darbe üstüne darbedir
Yoksullar için
İki bindir diyorlar Pisagua'da
Olanı biteni soruyorum herkese
Ama soru sormak yok diyor polis
Tütünü unutma
Rojas'la konuş, tutsak değilse
Ağlama
Başka şeyler gerek bize,
Dünyada oldukça gözyaşı var.
Sana hoşça kal diyorum
Seni seven kocan,
Seni kucaklayan
Artura Carion Cornecio
İkik cezaevi.

CALERO

(Muz işçisi, Costa-Rica, 1940)
(Seçme)

Seni tanımıyordum. Carlos Luiz Fallas'ın sayfalarında
Okudum yaşamını
Hey kara dev, dayak yiyen çocuk, hey gezgin paçavra
Gülüşlerin, bu sayfalardan fışkırarak yüceliyor
Kara çamur, yağmur ve ter
Ve muzlar arasından

.....

Toprağı değiştireceğiz ama, o kadar şakrak olan gölgen
Çirkef çirkef ölümü, çırılçıplak bulmaya gitmeyecek
Başka bir biçim vereceğiz, ellerimizi birleştirerek

.....

Hayatı değiştireceğiz
Soyun yaşasın diye
Ve örgütlü ışığını
Kursun diye

SEWEL'DE YIKIM

Sanchez, Reyes, Ramirez, Nunez, Alvarez
Bu adlar Şili'nin çimentoları
Vatanın çimentosu halktır

Bu insanları ölmeye bırakırsanız eğer
Vatan düşecektir
Ve boşlukta kalacak kadar
Kanayacaktır
Ocampo: “Her dakkada bir yaralı
Ve her saatte bir ölü var” dedi bize
Her dakka ve her saatte
Kanımız akıyor ve ölüyor Şili
Bugün yangının dumanıdır, dün
Grizu
Evvelki gün çöküntü, yarın deniz ya da
Soğuk
Makine, açlık, sonunu düşünmeme ya da asit
Ve aynı yerde
Ama bir denizci ölüyor
Aynı yerde Pampa insanları ölüyorlar
Aynı yerde Sewel’de ölüyorlar

Ama
Makineler, vitrinler
Demirler, kağıtlar hepsi bakımlı
Sadece, insan kadın ve çocuk hariç
Gaz değil, Sewel’de öldüren, açgözlülüktür
Bu musluk kapalı Sewel’de, bir damla su düşmesin
diyedir,
Madencilerin fakir kahveleri pişmesin diyedir
İşte suç
Ateşin hiç suçu yok
Her yerde musluklar kapalı halka
Hayatın suyu paylaşılmasın diye
Ama, açlık, soğuk ve ateş
Soyumuzu kemiriyor
Çiçek, Şili’nin çimentoları
Pılı pırtılar, yoksul evi

Hiç tayına bağlanamıyor
Her dakka evi yaralı
Her saat evde ölü var
Gidecek Tanrılarımız yok
Matemli analarımız yalvarmaya zorlandı
Fakat halen gözlerini kurutacak kadar
Ağladılar
Yalvarmıyoruz
Stalin: “En büyük gömümüz insandır”
Dedi
Çimentolardır, halktır.
Stalin yüceltiyor, temizliyor, kuruyor, güçlendiriyor
Koruyor, ilgileniyor, besliyor.
Ama cezalandırıyor da
Sizlere bütün söylediklerim bunlardır, yoldaşlar
Daha, insan dayanamaz bu çöküşe
Bu sevgili vatanın kan kaybedişine
Halkın yüreğinden her dakka.
Onlar gibi benim adım,
Ölenler gibi.
Ben Ramirez’im, Perez’im, Fernandez’im
Adım Alvarez, Nunez, Tapia, Lopez, Contreras
Ben ölenlerin akrabası, tümcek halkım ben Matemdeyim ben, kanı dökülen herkesin
Vatandaşlar, Sewel’de ölmüş kardeşler,
Şili’nin ölüleri yoldaşlar
Madem sizler sessizsiniz
Konuşacak bizleriz
Şehadetiniz sertçe bir vatan inşa etsin
Yeşermeyi bilsin ve
Cezalandırmayı

TOPRAK JUAN ÇAĞIRIR

Juan kurtarıcıların ardındaydı.
Çalışarak balık avlayarak ve savaşarak.
Tezgâhının başındaydı ya da ıslak madeninde
Elleri toprağı biçtiler, elleri ölçtüler
Yolları.
Kemikleri her yerde
Fakat o yaşıyor.
Topraktan döndü ve doğdu
Son bir kez ölümsüz bir bitki gibi doğdu
Arı olmayan gece onu su altına almak istedi Ve bugün şafaktan, o,
Kesin bir şekilde
Ortaya koyuyor yola gelmez dudaklarını
Bağladılar onu
Ve korkusuz bir askerdir bugün
Yaralandı, sağlığını korudu bir elma gibi. Onun ellerini kestiler, bugün vurmak için var Gömdüler onu ve işte bizimle onlar
Juan, kapı ve yol senindir
Toprak senin, sana ait.

Gerçek senden
Senin kanından doğdu
Senin kökünü kazıyamazlar, köklerin,
Bugün insanlık ağacı
Bugün ölümsüz ağaç
Çelikle savunuyor bugünü
Bugün savunuluyor öz büyüklüğünle
Zırhlı vatanında
Can çekişen ısırıklarına karşın
Kurdun
Halk, acılardan düzeni doğurdu
Düzen doğdu muzaffer bayrağından
Kaldır onu
Birleşen tüm ellerinle
Savun onu

Ve sancağın son kavgaya dek
Yenilmez yüzünün birliğine dek ilerlesin

DÜŞMANLAR

Barut dolu tüfekleriyle geldiler
Ateş buyruğu verdiler acımadan
Şarkı söyleyen bir halkla karşılaştılar
Sevgiyle ve görev aşkıyla birleşmiş bir halk. Ve bayrağıyla birlikte düştü
İncecik genç kız
Ve köşede vuruldu
Yaralı genç adam
Ve halkın şaşkınlığı içinde ölülerin
Öfke ve acıyla düştüğünü gördü
O zaman bu yerde
Bayraklar kanı emmek üzere alçaldılar
Ve yeniden katiller anlacında yüceldiler

Ölüler adına
Bizim ölülerimiz adına

Bir ceza istiyorum

Vatana kan sıçratanlara
Bir ceza istiyorum

Bu ateş emri veren cellatlar için
Bir ceza istiyorum

Bu suçla
İktidara gelen hayın için
Bir ceza istiyorum

Can çekişmeyi başlatanlar için
Bir ceza istiyorum

Bu suçu savunanlar için
Bir ceza istiyorum
Kanımızı emmiş ellerini
Bana uzatsınlar istemiyorum
Bir ceza istiyorum

Onları evlerinde rahat ve elçi olsunlar diye değil
Onları burda, bu yerde, suçlu ve hüküm giymiş olarak
Görmek istiyorum

Bir ceza istiyorum

KAZIĞA OTURTULMUŞ

Ama Caupolican[12] işkenceye getirildi

12 Caupolican: Valdivia'ya karşı direnmeyi Lautaro ile birlikte örgütledi. Valdivia'nın ölümünden sonra, Hurtado de Mendoza'ya yenildi. Mendoza onu vahşice işkenceler içinde yok etti ama Caupolican en ufak bir yakınma belirtisi göstermedi. Ercilla, onun maceralarını Araucana'da anlatır.

İşkence mızrağına geçirilmiş olarak
Ağaçların ağır ölümüne girdi.

Yeşil akınını yaptı Arauco
Karanlıklar içinde bir titreme başladı.

Toprağa koydu başını,
Ve büzüldü acılarla.

Ölüm içinde uyuyordu başbuğ

Kamptan bir demir gürültü geliyordu
Bir taç sesi
Yabancı gülüşlerin parıltısından,
Ve sadece gece çırpınıyordu yaşlı ormanda.

Bu acı değildi
Volkanın bağrında açan,
Sadece ormanın düşüydü
Ve kan yitiren ağaç

Vatanın derinliklerine
Öldüren sivri bir uç giriyordu,
Kutsal toprakları yaralayarak
Yakıcı kan sessiz sessiz
Ağaçlara doğru düşüyordu
İlkbaharı bekleyiş içinde
Hasadı gördüğü yere kadar

Çok derinden kan düşüyordu
Köklere dek kan düşüyordu

Ölülere doğru düşüyordu
Doğacak olanlara doğru

KARGALARIN BULUŞMASI

İblisler buluştular Panama'da
Kötülerin paktı imzalandı
Birbiri ardı sıra üçü birden gelince
Önce Almagro, yaşlı ve tek gözlü
Ve domuza benzeyen Pizarro
Ve karanlıkların uzmanı
Piskoposluk meclisi üyesi Luque kardeş,
Her biri hançerini saklıyordu
Ortağının sırtına saplamak için
Her biri
Karanlık bir bakışta
Esmer duvarlarda kanı keşfediyordu
Ve altını; uzaktan imparatorluğun
Onları çekiyordu
Ayın lanetli taşları çektiği gibi.

Pakt imzalanınca, Luque
Düşmanlığı, dostluğa çevirdi
Okunmuş ekmek ve şarapla dostluğa çevirdi
Üç hırsız, yan bakan bir gülüşle
Ekmeği kestiler.

“Tanrı aramızda bölüşüldü kardeşler”
Dedi piskopos üye
Ve esmer dişli et yiyiciler
“Amin” dediler, hepsi de
Tükürerek masaya vurdular
Yazı yazmayı bilmedikleri için de
Masayı, kağıdı, sıraları ve duvarları haçla
doldurdular.

DESEM Kİ BEN

Binlerce yıl oldu bir adamın çarmıha gerildiği
Dünyadan çok uzakları düşünerek
O inancı içinde öldü
Haçı insan hayatını çekti
Ve ümitle tasayla yoğruldu
Binlerce haça çekilmişlere sahibiz
Ümidimiz dünya üzerindedir
Kaldırsın gözlerini onu görmek isteyenler
ona dokunmak istiyorsan
Bana elini ver
Ümidimiz Çin’in yeni çeltiklerinde bulunuyor
Pirinç dişlerin güldüğü zaman
Toprak verimlidir demek
Buğday ve et verimli
Okul tertemiz, ev, güvenli emek
Adaletli oğullar için
Barış, sevgi,
Kitap, neşe, bilgelik birleşmişlerdir
İnsanın zaferi burdadır

Ve bu basit gerçekler
Ümidimizi teşkil etmiyorlar mı
Gökyüzünü yoksul Bolivyalıya
Aymaras yerlilerine vaadetmeye
Yarın gelmemi neden istiyorsunuz
Ve yüceliklerin ve açlığın
Didik didik ettiği
Beni çarmıha germezseniz
Onlar açlıktan ölmeye devam edecekler
Ama Polonya’da gördüğüm bir tarım kooperatifinden
Size bahsedersem eğer
Süt, ekmek, kitaplar hepsi de paylaşılmış hazinelerdir
O zaman
Bizimkiler beni savunmazlarsa

Yanıma yöreme vuracaksınız
Beni çarmıha gereceksiniz
Dünyanın her kilometresinde çarmıha gerilmiş
bir kişiye sahibiz
Ve mutlu Newyork yakınında
Stork klüp yakınında
Her gün bir zenciyle bir beyazı çarmıha geriyorlar
Fakat biz de şehidi ve buhuru bekleyerek
uslu uslu durmuyoruz
Her gün savaş veriyoruz kendi hayatımızda
Yeniyoruz ve seni çağırıyoruz, bu çağrılmanın
önemi yok
Haç ya da darağacıyla
Julius Fuçik’in ölü yüreği celladı bozguna uğratmıştır

SIRA KÜBA'DA

Kan oldu ve kül oldu
Hurmalar tek başına kaldılar o zaman

Küba, aşkım benim
Seni bir ata bağladılar
Çentiklediler yüzünü
Altın sarısı bacaklarını dörde ayırdılar
Bombayla cinsel organını kopardılar senin
Seni bıçaklarla delik deşik ettiler
Parçalara ayırdılar, yaktılar

Tatlılık vadisinden
Saldırgan geldi
Yüksek kumullarda,
Siste
Oğullarının zırhlı başlığı gitti
Oğulların, bir bir
Ölünceye dek, işkence içinde
Parça parça oldular
Ayaklarının altından kaçan
Çiçekli ılık toprağından yoksun

Hey aşkım Küba
Bu ne ürperme
Seni köpük köpük sarsıyor
Sen arı duru oluncaya dek
Sessizlik, kendi başına ve gür bir orman
Oluncaya dek
Ve yengeçler
Oğullarının kemiklerini

Kapışıncaya dek

VALDİVİA

(1554)
Gerdi döndüler ama,
(Pedro'ydu adı)
Valdivia[13], çağrılmamış kaptan

13 Valdivia: İspanyol sömürgeci. İspanya'da 1500 yılında doğdu. 150 İspanyolla birlikte 1540'ta Şili'yi fethe çıktı. Kentler ve kurullar kurdu. Yabancı süvarileri fark eden Araucanlılar ayaklandılar. Valdivia Peru'ya geri döndü. 1549'da yeniden Şili'ye yürüdü. Caupalikan ve Lautaro ona saldırdılar. Tucapel savaşında 1553'te beklenmedik şekilde öldürüldü.

Hırsızlar aralarında
Toprağımı kılıçla bölüştüler:
"Bu senin, senin bu Valdes, Montero
Bu da senin İnes." Burada
Büyük konsey yaptılar
Vatanımı bölüştüler
Sanki bir ölü eşekmiş gibi
"Bu ay ve orman parçasını götür
Bu ırmağı sil süpür ve şafağını"
Ama büyük sıradağlar
Bronzdan ve beyazlıktan ibaret
Bir nöbet tutuyordu
Arauco gözüktü. Dövülmüş toprak,
Evler, caddeler
Evin sessiz sahibi
Her şeyi gülerek yaptı, kurdu
Evlerin çamurunu yoğurdu
Ve suyu ve çamuru
Elleriyle işledi
Ve evlerin çamurunu And sularına karıştırarak

Oradan buraya kadar taşıdı
Ve köle olmadı

O zaman Valdivia celladı
Ateş ve ölümle saldırdı
Böylece başladı kan
Üç yüz yıldır akan kan okyanusu
Hiçbir savaşta görülmeyen bir şekilde
Kan atmosferi toprağımı ve zamanı örttü
Öfkeli akbaba
Yaslı zırhından çıktı
Ve Arokanyalıyı ısırdı
Andların havasında
Huelen'in sessizliğinde
İmzalanan anlaşmayı bozdu
Arauco
Taştan ve kandan tenceresini
Kaynatmaya başladı
Yedi prens
Tartışmaya geldiler
Arokan ülkesinin gözü önünde
Reislerin başlarını kestiler
Haydutlar cüretleniyorlardı
Her şey içine işlemiş
Uluyan kadın asker
Ines de Suarez
İmparatorluğun boyunlarını dizleri arasında sıkıyordu
Çitin üzerinden fırlatıp atıyordu kelleleri
Bu şirret kan
Gömülüyordu soylu kana
Kızıl bir çamura bulanıyordu gövdesi
Böylece Arauco'ya
Egemen olduklarını sandılar
Ama ağacın, taşın, okun
Ve insan yüzünün sırlı birliği

Rüzgarla cinayeti iletti
Sınır ağacı bunu bildi
Avcı, kral ve büyücü
Böyle bildi, Antartik işçisi

Bio-Bio’nun
Anaç suları böylece bildiler.
Vatan savaşı böyle doğdu.
Valdivia mızrağını
Taşlı karnına batırdı Arauco’nun
Ve elini çırpınan gövdesine daldırdı,
Arauco’nun yüreği üzerinde parmağını sıktı. Ormana özgü damarlarını yaydı,
Basit emekçilerin.
Katletti
Çobanların şafağını.
Ormanın egemenliğinin
Kurban edilmesini buyurdu.
Orman efendisinin evini ateşe verdi
Reisin ellerini kesti
Burnu ve kulakları kesik tutsakları serbest bıraktı
Arauco’nun ulu başbuğunu
Kazığa oturttu
Genç savaşçı kızı öldürdü
Ve kanlı eldivenini
Vatanın taşlarına damgaladı
Ölülerle doldurarak
Yalnızlık ve yara içinde
Bıraktı...

DAİMA

Adımlar bin yıl bu alanı çiğneseler bile
Dökülen kanı silemezler
Binlerce ses bu sessizliği
Şaşırtsa bile
Düştüğünüz bu saati
Unutturamaz
Yağmur alandan ve taşların arasından
Oluk oluk akacak
Ama ateşten adımızı söndüremeyecekler

Binlerce gece kara kanatlarıyla
Düşecekler
Bu ölüler tarafından beklenen
Günü yıkmadan
Dünyanın ortasında acının en son beklediği Kavgada kazanılan adalet
gününde
Sizler sessizlik içinde düşmüş kardeşler
Bu ulu günde
Ulu kavgada beraber olacağız

GÜN GELECEK

(Seçme)

Kurtarıcılar Amerika'nın bu şafağında
Sabahın alacakaranlığında
Halklarımın sonsuz listesini
Kavganın her andaki sevincini
Size sunuyorum

Zamanın derinlikleri içine düşmüş mavi süvariler
Bayrakları yeni doğmuş erler
Bugünün erleri, devrimciler
Savaşanlar
Maden selinin mirasçıları!

Buzullar içinde doğan
Sadece sevgi göreviyle
Her günün aleviyle yücelen
Sesimi dinleyin,
Derim ki:
Hepimiz aynı topraktanız
Aynı gadre uğramış halktanız
Aynı savaş Amerika'mızın aynı şekilce boyunu çevreler
Kardeşin loş mağarasını gördün mü?
Karanlık hayatını delip geçtin mi?

OLİGARŞİLER

Bayraklar
Halen kurumadılar daha
Ye askerler uyumadılar daha
Özgürlük giysi değiştirdiği zaman
Malikânelerin saati oldu
Az önce ekilen topraklardan
Bir kast doğdu, bir güruh
Yeni armalı, polisli ve mapuslu

Bir çizgi çektiler
"Bu köşede bizler olacağız
Meksika'nın en temizleri, Şili'nin

Kabellerosları, Buenos Aires’in jokey klübünün
Snopları, Uruguay’ın korsanları
Ekvadorlu küçük ustalar
Ve dünyanın her yanından
Kilise çocukları”
“Siz de bu köşeden olacaksınız
Yerli halkın çocukları
Meksika’nın Peledosları
Domuz ağıllarında üst üste
Yığılmış goşolar
Hayvanlar, bitkiler, sefiller
Yoksullar, tembeller yani halk”

Hepsi bu çizgi üzerinde oluştular
Papaz vaftiz etti bu duvarı
Ve yağdırdı kundakçı afarozlarını
Bu kast duvarını tanımayan asinin üzerine
Ve celladın eliyle
Yaktılar, Bilbao’nun kitaplarını
Polis, duvarı korudu

Ve kutsal mermere
Yaklaşmak isteyen aç adamın
Sopalarla vuruldu başına
Ve boynuna laleler vurularak
Köy köy gezdirildi, ya da
Tekme tokat orduya askere alındı
Güven ve sükunet içinde oturdular
Uslu uslu
Halk sokaklardan yürüdü
Ve kırlardan
Üst üste, penceresiz
Okulsuz, ekmeksiz yaşadı
Kara toprakta, gömleksiz

Amerika’mızın ortasında
Bir hayalet dolaşıyor
Kırıntıyla beslenen
Cahil, gezginci
Bütün kıtalarda kendisine benzeyen.
Rezil mapuslardan çıkan.
Bin bir giysili,
Bin bir nişanlı,
Bol kravatlı
O korkunç hemşerisinin,
Kızgın demirle damgaladığı.

Kötü bir içki icat ettiler Meksika’da
Onun için
Şili’de kötü gömgök
Bir şarap
Zehirlediler onu
Ruhunu parça parça kazıdılar
Kitabı ışığı yasakladılar ona.
Toz toprak oluncaya kadar,
Veremli tavan arasında gömülü.
Kilisede cenaze töreni yapılmayacak.
Ona biricik tören:
Hiç kimsenin bir ad koyamayacağı
Leş yığını arasına
Attılar, çırılçıplak.

YÜREKTE İSPANYA’dan

(Seçme)

Kardeşler ileri
İleri sürülmüş topraklardan
Bağlar arasından ileri
Çiğneyin soğuk taşları
Kuru gecede ileri
Düşsüz ve sayıklayan ve yivli gecede
Selam selam izleyin kışın sesinden daha keskin
Gözkapağından daha duyarlı
Şimşekten daha güvenli
Hızlı elmas gibi tam
Merkez topraklarının acılı suyu gibi savaşçı
Şaraba ve çiçeğe göre
Toprağın sarmal yüreğine göre
Bütün yaprakların köklerine göre
Toprağın bin bir kokulu ürünlerine göre
Selam askerler, kızıl nadaslar, sert yoncalar
Selam şimşeğin alevine yakalanmış halklar
Selam selam selam
İleri ileri ileri ileri
Madenlerde mezarlarda ölümün korkunç iştahası
Hainlerin dinelen teröründen önce
Etkili halk yürek ve tüfek
Tüfek ve yürek ileri

Fotoğrafçılar, madenciler, memurlar, demiryolcular
Kömürün kardeşleri ve taşın
Çekicin ataları
Orman sevinci yitmiş bayramlar, ileri
Savaşçılar, binbaşılar, çavuşlar, siyasal komiserler
Halkın pilotları ve gece savaşanlar
Denizde savaşanlar ileri

Önünüzde ölü bir zincirden başka bir şey yok
Çürümüş bir balık çukurundan başka bir şey yok daha
Burda can veren ölülerden başka bir şey yok daha Müthiş kanlı irinli bir batak var
Düşman yok, ileri İspanya
İleri halkın çanları
Meyveler ülkesi
İleri buğdaylar sancağı
İleri ateşin harfleri
Dağda ve acı biber yüklenmiş şafakta
Dalga üstündeki savaşta ve çayırda
Parçalanmaz bir zincir taşıyorsunuz
Ve sürekli bir doğumu

Bu sırada
Madensel zaferi beklesin diye
Derin kök ve çelenk sessizce yükseliyor
Her alet her kırmızı tekerlek
Her bıçkı kolu her saban demiri
Her topraktan çekip çıkarılan
Her kanın titremesi senin adımlarını izliyor Ey halkın ordusu...

EN GÜÇLÜ'NÜN YASASININ İLANI

Vatanseveriz diyorlar
Kendi kendilerine
Klüplerde nişanlar takınıyorlar
Ve yazmaya başlıyorlar tarihi
Şatafattan kırılıyor parlamentolar
Ve bölüşüyorlar toprağı
Yasayı
En iyi caddeyi, havayı

Üniversiteyi ve ayakkabıları
Onların en sağlam şekilde ve sahtecilikle kurdukları
Devlet oldu
Tartıştılar bunu
Her zamanki gibi
Cakalı ve doyumlu
Önce tarımsal bölgeler içinde
Askerler ve avukatlarla
Sonuçta kongreye onlar
Ünlü, dokunulmaz
Değiştiremez Yüce Yasa'yı
En güçlünün yasasını sundular
Onaylandı yasa.

Zenginlere iyi yemek

Yoksullar için süprüntü

Zenginler için bol para

Yoksullar için çalışma

Zenginler için büyük ev

Yoksullara gecekondu

Büyük hırsız için ayrıcalık

Bir ekmek çalana mapus

Beyler için Paris

Yoksul: Madene, çöle

Senyör Rodrigez de la Crota[14]

14 Crota: Şilili aşırı sağcı senatör Rodriguez de la Sota'ya ironik telmih.

Senatoda tatlı ve sevecen bir sesle konuştu
"Bu yasa, işte sonunda
Zorunlu hiyerarşiyi
Hıristiyanlığın kurallarını getirdi
Bu su gibi
Zorunlu bir yasadır
Sadece
Cehennemden gelen
Devrimciler
Hayır diyebilirler
Bu en güçlü, en acımasız, en bilge olanın yasasına
Ama bu alt insandan gelen
Asyalı muhalefeti
Frenlemek kolaydır:
Hepsi mapusa
Ve toplama kampına
Böylece biz seçkin Beyler
Radikal partinin sevimli uşaklarıyla
Baş başa kalacağız"
Aristokrat sıralarında bir alkıştır koptu
Öf be
Bu hitabet amma da zekice
Ne felsefe
Amma da ışık

Ve herkes ticarete
Torbasını doldursunlar diye atıldı
Biri sütte karaborsa yaparak
Biri demir yolsuzluğunda bulunarak
Biri şekerde
Ve hepsi böbürlenerek vatanseverlikleriyle Güvenerek vatanseverlik tekeline
Ki en güçlünün yasasında yer alan

ŞİLİ'NİN BABASI

Recapbarren[15] Şili'nin oğlu

15 Recapbarren: Gazeteci ve politikacı. 1912'de kurduğu Sosyalist İşçi Partisi, 1924'te İştirakiyyun Partisi'ne dönüştü.

Şili'nin babası, babamız
Gelecek günlerin gücü
Senin yapıtından doğdu
Ve senin topraklarından
İşkenceler içindeki

Vatansın sen
Pampasın, halksın
Kumsun, kilsin, okulsun, evsin
Ayaklanmasın, hücumsun
Düzensin, geçiş törenisin, buğdaysın
Kavgasın, ululuksun ve dirençsin

Recapbarren,
Bakışların altında senin, yaralarını yıkamaya Vatanın yaralarını yıkamaya
And içtik

Ve şerefsiz kumlar üstünde
Özgürlüğün çıplak çiçeğini yücelteceğimize And olsun

Ve halkın zaferine kadar
Yolunu izleyeceğimize
And olsun

GÜNEY'İN GÜZEL TOPRAKLARİNDA İLERLERKEN

(Seçme)
İspanya dünyanın Güney'ine dek daldı
Ve İspanya'nın bungun başbuğları, karı incelediler
Ağırbaşlı akan ırmak
Bio-Bio
İspanya'ya "dur" dedi
Yeşil dalları
Yağmurdan bir deprem gibi
Sallanan
Söğüt ağaçları
İspanya'ya "dur" dedi
Sessiz sınırların dev gibi karaçamları
Bir gök gürültüsü içine
Çığlığını attı
Vatanımın dibine kadar
Yumruk ve hançer, ama:
İşte saldırgan

Sultanlık ırmağına doğru
Yüreğimin yoncalar içinde doğduğu

Bu kıyıya doğru
Kasırga patlıyordu
Ve balıkçıgillerin geniş beşiği
Adalardan
Öfkeli denize gidiyordu
Bitip tükenmez bir kupa gibi dolu
Karanlık, billur kıyılar
Kıyılarında çiçek tozu
Tüylerini diken diken
...

YENİDEN ZALİMLER

(Seçme)

Bugün yeniden insan avı
Brezilya'yı kasıp kavuruyor
Köle tüccarlarının açgözlülükleri
İskandil ediyor Brezilya'yı

Wall Street uydularına
Halkın yaraları için
Köpekdişlerini batırmalarını
Buyruk verdi
Şili'de başladı av
Brezilya'da
Tüm cellatlar, tüccarlar tarafından
Kökü kazınan tüm Amerika'mızda

Halkım benim yolumu sakladı

Örttü şiirimi elleriyle
Ölümden korudu beni
Brezilya’da halkın sonsuz kapısı da
Yolları tıkıyor
Prestes,[16] bir kez daha püskürtüyor kötüleri

16 Prestes (Luis Carlos): Brezilyalı sendikacı ve işçi lideri. 11 yıl müddetle hapsedildi. Neruda Yaşadığımı İtiraf Ediyorum adlı kitabında, Prestes’in Alman asıllı karısının Brezilya diktatörlüğü tarafından Gestapo’ya teslim edildiğini yazar. Naziler onu şehadete götüren gemide zincire vururlar. Gemide, ölmeden önce, bugün de (1977) hayatta olan bir kız çocuğu dünyaya getirir.

SANDİNO

Toprağımızda haçlar
Gömüldüğü zaman
Sakatlar profesyonel oldular
Saldırgan dişleriyle dolar
Amerika’nın pastoral gırtlağında
Ülkeyi ısırmaya geldi.
Panama’yı ağzıyla
Kaptı.
Taze toprağı
Köpek dişleriyle doldurdu
Çamurda viski, kan
Karıştı
Giyinik bir başka
Yemin etti:
“Her devrin işbirlikçisi bizimle olsun”
Çelik geldi,
Kanalla bölündü:
“Burada egemenler, burda kullar var”
Nikaragua’ya doğru koştular

Beyaz giysiler giyinmiş olarak indiler
Ateş ve dolarla.
Yerli bir kaptan[17] ortaya çıktı
[17] Kaptan, başkomutan anlamındadır.
Dedi:
“Hayır. Ne ödün verilecek size ne de sizin barınağınız olacak”
Kaptana Cumhurbaşkanlık portresi vaadettiler.
Eldivenlerle,
Çapraz asılı bir nişan
Ve çok ince vernikli ayakkabılar

Yepyeni.
Sandino çizmelerini çıkarttı,
Titreyen bataklığa daldı,
Özgürlüğün ıslak nişanını sarındı.
Ormanda
Ve kurşun kurşuna
Cevap verdi “uygarlıkçılara”
Kuzey Amerika’nın öfkesi
Dille, sözle anlatılamaz oldu
Elçiler dünyaya gösterdiler
Ve uykulu bağırlara
Düzeni yerleştirmek zorunda olduklarını Sevgilerini
Nikaragua için

Sandino haksız ve çağrısız gelmiş olanları arıyordu
Wall Street kahramanları
Bataklık tarafından
Yutuldular
Bir şimşek onları yıldırım gibi çarpıyordu

Bu iş onları uyandırıyordu
Bir yılan gibi tam gece yarısında
Bir ağaca asılmış olarak
Onlar ağır ağır ve mavimsi kanatlılar
Tarafından
Ve dev gibi tırmanan dev gibi bitkilerce
Götürülüyorlardı
Sandino sessizlik içindeydi
Halk meydanı üzerinde Sandino
Her yerdeydi
Kuzey Amerikalıları öldürecek
İstilacıları cezalandıracak
Çeteleriyle Sandino
Bir orman hayaleti gibi

Dolanan bir ağaçtı.
Ya da uyuyan bir tosbağa
Ya da kayan bir nehir
Orman, ağaç, tosbağa ve akıntı
İntikamcı ölümü aldılar
Ormanın sistemli
Örümcek ağının belirtisini
    [**1948**'de bir Grek çetecisi
    Spartalı bir asker
    Doların paralı askerlerinin
    Üzerine saldırdığı ışıktan vazo
    Dağdan
    Şikago ahtapotunun üstüne
    Kurşun yağmurunu hızlandırdığından bu yana
    Nikaraguالı yiğit Sandino gibi
    "Dağların haydutu"
    Dediler ona]

Ama, ateş, kan

Ve dolar yıkamayınca Sandino'nun kalesini
Wall Street savaşçıları
Barış yaptılar ve çeteyi
Çağırdılar ve kutlamak istediler

Yakın günlerde
Hayının biri karabinasını
Sandino'nun üzerine boşalttı
Somoza'dır adı onun, günümüze
Dek Nikaragua'da egemendir
Aldığı otuz dolarla
Yaşayıp gidiyor işte
Karnı şişmiştir bile

Sandino'nun tarihi bu
Nikaragua'nın kaptanı:
İhanete uğramış topraklarımızın
Yürek parçalayıcı
Bölünmüş ve hücuma uğramış
Kurban edilmiş ve yağmalanmış

SOKORRO'NUN[18] COMUNEROSLARI[19]

18 Sokorro: Kolombiya'nın Yeni Granada bölgesinde bulunun zengin bir kentti. Kent Genel Vali M. A. Flores ve adamlarının ekonomik girişimlerinden hoşnut değildi. 16 Mart 1781 günü Manuela Sanchez adlı bir bayan yeni vergiler buyuran fermanı yırttı. Bogota üzerine halk yürüdü. Başarılar kazanıldı. Ama Komuneroslar yalancı vaatlerle oyuna getirildi ve birkaç ay sonra liderler öldürüldü.

19 Comuneros: Güçlü halk ayaklanmasına verilen bir ad. Deyimin kökeni Şalmen İspanya'sına kadar gider.

Manuela Beltran "zalimlere ölüm" diye
Bağırarak

Zorbacıların kanunlarını
Kırdığı zaman
Toprağımızda yeni tahıllar yeşerdi
Savaş Sokorro'da oldu
Yeni Granada'da
Genel Vali
Eyaletleri
Sarstı

Birlik monopollere karşı oldu
Rütbesi alınan ayrıcalığa karşı
Ve dilekçeler verildi
Doğru kanunların anılması
Taş ve silahlarla, birlik,
Öfke ve düzen
Bütün milis güçleri ve kadınlar
Ve tüm halk
Ve soyu insanların
Yola çıktılar
Başpiskopos o zaman
"Tüm haklarınıza sahip olacaksınız
İsa adına size söz veriyorum" dedi
Meydanda toplandı halk
Başpiskopos bir dua okudu
Ve yemin etti

Derebeyce bir barıştı

Silahları bırakın
Ve herkes evine dönsün
Diye beyan etti

Komuneroslar silahlarını
Bıraktılar. Bogota’da
Monsenyör Başpiskopos kutsandı
İhaneti alkışlandı
Yalan andı
Ve kalleş duası
Ve inkar geldiler
Ekmeği ve hakkı
Ve başbuğlar
Kurşuna dizildi
Ve koparılan başları
Köylerde dağıtıldı
Ve yüce papaz kutsadıkça
Göbek atıyordu Genel Valilik

İlk hasatlar; bölgelerin
Sabah izlerine fırlatılmış ağır taneler
Siz burdasınız,
Burda,
Düşman gecede, başakların başkaldırışını Olgunlaştıran kör heykeller

TOPRAK HIRSIZLARI

Kuraklığın ve vadinin ardında
Hafif yapraklar ve ırmağın kıyısında
Ürünü ve toprak keseğini gözleyen
Toprak hırsızları var

Bu sesli ağaç kırmızısına bak

Bu ışıl ışıl parlayan sancağını gör
Ve seherdeki soydaşının ardında
Toprak hırsızları var

Sığ kayalıklardaki tuz benzeri,
Rüzgarı duyarsın ve cevizliklerde billurlaşmasını
Ama her günün mavisi üzerinde
Toprak hırsızları var

Tohum yatakları arasında
Altın okunun içinde buğdayın titrediğini duyuyorsun
Ama ekmekle insan arasında bir maske gibi
Toprak hırsızları var

YAŞAYACAĞIM

Ölmeyeceğim ben
Hareket ediyorum
Volkanlar dolu bu gemide
Kalabalıklarla dolu, yaşama doğru
Her şeyi düzene koydum
Her şeyi düzen içinde
Bırakıyorum
Bugün, gangsterler batı kültürü kullanıyorlar İspanya'yı katleden ellerle
Ve Atina üzerinde yüzen darağaçlarıyla
Şili'yi yöneten şerefsizlerle
İşte anlatacaklarım, kesiyorum
Ve ben
Ve yeniden beni bekleyen yollar
Halklar ve sözcüklerle
Ve yaldızlı ellerle

Kapıma vuruyorlar

JOSE MIGUEL CARRERA[20]

20 Jose Miguel Carrera: Vatansever bir aileden. 1786'da Şili'de doğdu. Krallık güçlerine karşı dövüştü ve 1811'de Şili'nin ilk cumhurbaşkanı oldu. 2 Ekim 1814'te Rancaqua'da yenilerek Arjantin'e sığındı. Uyuşamadığı O'Higgins'le savaşmak için çete oldu. Mendoza'da, 1821'de kurşuna dizilerek öldü.

(1810)

Özgürlük dedin herkesten önce
Vaktaki mırıltı ve uğultular
Taş taş duyuluyordu
İç avlularda saklanmış olarak
Ve küçük düşürülmüş

Özgürlük dedin herkesten önce
Kölenin oğlunu sen kurtardın
Tüccarlar hayaletler gibi ilerleyerek
Yedi denizin kanlarını satarlarken
Kölenin oğlunu sen kurtardın

Basımevini ilk kuran sensin
Halkın gecesine harfi sen getirdin
Dudakları yeni gizlere açtın

Basımevini ilk kuran sensin
Manastıra okulu sen açtın
O kocaman örümcek ağını, sensin
Çektiren geriye
Ve ondalığın[21] boğuculuğunu

21 Ondalık: Aşar.
Manastıra okulu sen açtın

HAYINLIĞA UĞRAMIŞ TOPRAK

Belki toprakta bir yatak gibi unutulmak
Büyümeyi döller yaşamı besler belki de
(Mümkündür) ormanda kara toprak gibi!
Belki de bir demirci gibi,
Demir demir üstüne vurarak
Sönmüş demir kora başvurulabilir
Kömürün kör şehrine dalmaksızın, gözlerini
yummadan, daha aşağı atılmadan
Yıkıntılara, suya, madenlere, yıkımlara...
Mümkündür bu da, ama benim tencerem başka
Benim besinim başka
Gözlerim unutmayı ısırmak için doğmadılar
Dudaklarım bütün zaman boyunca açılmışlardır
Bütün zamanlara

Ve ellerim zamanın bir parçacığı için yıpranmamıştır
Bunun için silmek istediğim bu tür acılardan
size söz edeceğim
Sizi yaşamaya zorlayacağım bir kez daha
Bir garda olduğu gibi orda durmak için değil
Ne de yeni bir yolculuk için
Ne alnımızı kor teknesine vurmak
Ne de tuzlu suyla yüreğimizi doldurmak değil
Ama bilinçle yürümek davada
Sağduyuyu beklemek için
Son derece anlam yüklü kararlarla
Ve ağır başlılık bir sevinç koşulu olsun diye

O zaman yenilmez olacağız bizler.

KAÇAK

I

Geceleyin yaşamın ortasında
Giysiler değiştire değiştire
Bu puslu günlerde ben
Yürürdüm habire
Kaçak saymış polis beni bir kere
Yalnız yaşıyordum
Bahtımın karanlığında
Limanlar
Kentler
Kültürler
Geçerdim
Bir limandan diğerine
Ve insandan insana
Ellerim ellerine değerek
Gece karanlıktı ama
İnsanoğlu kardeşlik ilgilerini
Koymuştur ortaya

Bölgelerden ve yollardan geçerek küçücük yıldızlı
Aydınlık limana vardım
Kurtlar daha ormanda
Parçalamamıştı ekmeği
Bir kere bir kır evine
Yolum düştü geceleyin
Bu insanları hiç görmemiştim

Varlıklarından habersizdim
Ne yaparlardı bilmiyordum
Her şeyleri yeniydi benim için
Girdim, beş kişiydiler evcek
Hepsi bir yangın gecesindelermiş gibi
Kalktılar ayağa
Sıktım ellerini
Baktım yüzlerine bir bir
Hiçbir şey söylemiyorlardı bana
Bunlar suretini hiç görmediğim yüzlerdi
Ve hiç görmediğim kapılar
Karanlık gecede vardım
Yorgunluktan uyuya kalmışım
Vatan tasasındandı bu
Uykum bastırdığı sırada
Yerdeki sayısız yankılar
Ve boğuk sesleriyle
ağı, içindeki yalnızlığı ile
Gece devam ediyordu
Ve ben düşünürdüm "Nerdeyim
Kim bunlar?
Neden saklıyorlardı beni bugün
Niye bugüne dek görmemişlerdi beni
Ve neden kapıları bana açıktı
Şarkımı savunuyorlardı"

Hiç kimse cevap vermiyordu
Sadece gecede yaprakların
Hışırtısı
Sedaları göğe çıkan cırcırböceklerinin sesi
Teper gibiydiler
Gece toprağı, pencereme
Geliyorsun, geceleyin
Güzelce uyuyorsun diye
Binlerce yapraktan toplanmış

Mevsim mevsim, yuva yuva
Dal dal
Köklerinde ansızın ölü gibi
Uykuya varmış

II

Bu üzümlerin sonbaharıydı
Salkımlar titreşiyordu
Beyaz hevenkler dumanlıydı
Ve tatlı parmakları
Kırağılar içinde parlıyordu
Ve kara üzümler
Şişkin memeler gibi
Sırlı şişkin memeler gibi yarılır

Evin
Zayıf yüzlü sahibi zanaatkâr
Bana şafak günlerinin
Solgun kitabından okuyordu
Otlarla konuşuyordu
Sürü sepet bir sürü çocuk
Boş kedi ve köpekler
Peşinden izliyorlardı
Bir kısmı iki büklüm
Diğerleri ise çılgınlar gibi
Seğirtiyorlardı
Her ağacı biliyorlardı
Dallardaki her şıvgını
Ve dost sesi
Otları okşayarak

III

Bir kez daha geceydi
Kenti geçerken, And gecesinde
Gece tümcek açtı bana gülünü
Giysim üstüne
Güneyde kış vardı
Kar
Basmıştı her yanı
Soğuk binlerce buzlu noktayı yakıyordu
Mapocho nehri simsiyah kar akıyordu
Ve ben
Sessizce
Sokak sokak

Zalimin kirlettiği kent içindeydim
Ah! Ben
Göğsüme, gözlerimin etrafına düşen
Bir sevgi sükunet gibiydim
Neden şu veya bu sokak
Şu karlı pencereler
Ve kimsesiz varlıklar
Ve karanlığa dalmış halkım
Ölülerin dış mahallelerinde ışıksız
Küçük aldatıcı ışınlarıyla
Son pencerede
Bu kara mercan yığını
Evlerin evlerin
Ve hep bana aitti
Ve topraktaki bitip tükenmez rüzgar
Hepsi bana karşı
Sükunet içinde
Öpücük dolu bir ağız uzatıyordu

IV

Kapıyı genç bir çift açtı
O zamana kadar bilmediğim
Kadın, Haziran ayı gibi süslüydü
Erkek, iri gözlü bir mühendisti
Bu andan beridir onlarla paylaştım
Azar azar ekmeği ve şarabı
Onların içtenlikle bana
“Ayrılmıştık anlaşmamız mümkün değildi Kesin olarak
Bugün sizle buluşma şerefine
Birleştik
Bugün sizi bekliyorduk biz”
Burada küçük
Evde, buluşmuş olarak
Sessiz bir kale yaptık

Ta uyuyuncaya dek
Sükutu bozmadım
Şehrin tam merkeziydi
Hemen hemen hayının adımlarını
Dinliyordum
Bizi ayıran duvarlara karşı
Zındancıların pis seslerini
Duyuyordum
Hırsızların kahkahalı gülüşlerini
Duyuyordum
Vatanımın üstüne attıkları çamurları
Duyuyordum
Holgers ve Pobletes’lerin
Hemen hemen tüylerimi diken diken eden Geğirtilerini işitiyordum
Hemen hemen sürünün adımları
Kalbime ve odun yığınlarına dokunuyordu Bizimkileri işkenceye yolluyorlardı
Ve ben sağlığımı bir silah gibi koruyordum Bu kez gecede
Elveda İréne

Elveda Ardrés
Yeni dost elveda
Penceremin karşısında
Bir hayalet gibi duran
Yarım evime elveda
Her akşam gözlerimde canlanası dağlara
Ve her gece bana sinyal veren
Yeşil neon lambasına elveda

V
Başka bir kez
Başka bir gece
Çok uzak yerlere gittim
Sahildeki sıradağlara
Pasifik okyanusuna kadar
Ve ordan
Çamurlu yollardan
Daracık sokaklardan, çıkmazlardan
Valparaiso'ya kadar
Bir denizcinin evine girdim
Bir ana beni bekliyordu
"Düne kadar daha bir şey bilmiyordum
Adımla çağırdı beni (beni oğul diye çağırdı)Ve Pablo Neruda adı bu
Titreme gibi gitti (iliklerime işledi)
Ona hangi konforu temin edeceğiz
O da bizden, fakir o da"
"Ne iğrendi ne de alay etti
Yoksul hayatını yürüt
Koru e mi (koru onu)
Ona olsun dedim
Bu ev bizimkinin aynı"
Bu evde beni tanıyan yoktu
Ak pak örtülere bakıyordum
Akar suya

Akar su
Gecenin kristal kanatları gibi
Tertemiz bana gelen
Pencereye yürüdüm:
Valparaiso uyanıyordu
Titreyen gözkapaklarını oynatarak
Gece ağzıma doldu
Okyanus havası
Tepelerdeki ışıklar
Suda ayışığı
Bir krallık gibi süslü
Yeşil elmaslarla
Yaşam benim için yeniydi
Bakıyordum, masaya
Ekmek, peçete, şarap ve su konmuştu
Ve bir güzel
Toprak ve şefkat kokusu
Savaşçı gözlerimi sulandırıyordu
Valparaiso penceremin
Gerisinde
Günler geçirdim
Bu yeni evdeki denizciler
Her gün denize açılacak
Bir gemi arıyorlardı
Aldanmışlardı bir kere
Ne Atomena
Ne de Sultana
Kimseyi bindirmiyordu daha
Bazı reislerin
Pay kumbarasından
Geçindiklerini söylüyorlardı

Başkaları ise zırnık koklatmıyordu
Evet
Her şey tıpkı

Santiago sarayı gibi çürümüştü
Burda onbaşı ve sekreter
Açıyordu keselerini
Her önüne gelene
Başkan'ınki kadar büyük olmayan
Ama yine de yoksulların iskeletleri kemiriliyordu
Bir köpek gibi
Kamçılanmış kederli cumhuriyet
Hırsızların kamçıladığı
Yol boyunca polisin karadığı
Ve uluyan bir başına.
Zavallı
Gonzalisée[22] olmuş millet

22 Gonzalisée: İleri ve olumlu vaatlerle 1956'da Cumhurbaşkanı seçilen Gabriel Gonzales Videla'nın ihanetine uğramış halk kastediliyor.

Hileyle satılmış
Hafiyelerin kusmuğuna atılmış
Sokak köşelerinde kalmış
Öz kızını satan
Dilsiz ve yaralı vatanını
Elleri kelepçeli teslim eden
Soysuza boyun eğen
Zavallı cumhuriyet
İki denizci geri dönüyordu
Ve yola çıkıyorlardı
Sırtlarında çuvallar, muzlar
Ve azıklar
Hasret duyarak dalgaların tuzuna
Ekmeğine açık denizlerin
Ve yüksek göklere.
Bir köşeye çekilmiş
Günümde
Deniz uzaklaşıyordu benden
O zaman tepelerin canlı çağrısına
Şakıyordum
Her asılmış gibi duran ev

Valparaiso’nun yürek çarpıntısı
Hayat taşan yüce tepeler
Firuze renkli lalden, güllü,
Dantelli basamaklar
Ballanan üzümler
Sis
Mutsuz ağaçlar
Sel yataklarına sokulmuş ağaçlar
İnsansız evlerin
Kollarına asılmış çamaşırlar
Boğuk siren
Salamura kokan
Sis, mırıltılar ve darbelerle
Denizci sesleri
Bütün bunlar gövdemi
Yeni bir dünya giysisi gibi sarıyordu.
Ve yüksek siste
Yoksulların yüce köyünde
Oturuyordum

VI

Tepelerin penceresi:
Valparaiso,
Yani halk taşlarının çığlığının
Oyduğu soğuk kalay!
Şu sığındığım yere bak
Gri limanı çevrelemiş sandallar
Sakin durgun su
Hareketsiz demir depoları.
Başka zamanlarda uzaklarda
Senin denizin, Valparaiso
Gururundan zarif gemilerle donanmış
Buğday hışırtılı beş gemi
Güherçile hamalları

Düğünlük okyanuslar
Sancaklarını şişirerek sana gelirler
Senin sintinelerini doldurmaya
Deniz gününün yüksek yelkenlileri,
Ticaret seferleri
Deniz gecesinin şişirdiği sancaklar,
Sizinle abanoz ve fildişinin saf aydınlığı
Kahve ve bir başka ay gecesinin kokuları
Gelirler senin tehlikeli barışına,
Valparaiso, sararak seni kokularla.
Nitrat yüklü “Potas” titreyerek
Denizde ilerleyen, balık ve ok
Gök mavisinde şişkinlik, zarif balina
Dünyanın öteki siyah limanlarına.
Bu nasıl güney gecesi
Yelkenler üstüne sarılmış
Dikilmiş memeler üstüne
Geminin maskesi gibi
Pruva üstünde bütün
Valparaiso gecesi
Sarılırken
Güney kutbu başlıyordu

VII

Pampalar içinde bir güherçile şafağıydı
Gübrenin gezegeni titriyordu
Bir tekne gibi dolduruyordu Şili’yi
Karlı sintineli bir krina gibi.
Bugün her şeyden arta kalan
Ve pasifik kumları üstünde bir iz bırakmayan Her şeye bakıyorum
Siz de bakın benimle birlikte
Altın yağmurun

Bir irin kolyesi gibi
Vatanımın boynuna taktığı
Şu kudurgan çöplüğe.
Seninle birlikte olsun ey yolcu
O delen hareketsiz bakış
Çivilenmiş olan, Valparaiso göklerine.

Şilili yaşar
Pislik ve fırtına arasında
Acımasız vatanın karanlık oğlu.
Parçalanmış camlar, göçmüş çatılar
Yıkılmış duvarlar, cüzamlı kireç
kapılar, kil tabanlar
Toprağın kalıntılarına güçlükle tutunurlar
Ey Valparaiso, hareketsiz gül,
Denizin pis kokulu taş mezarı
Parçalama beni
Katı sokaklarının tacıyla
Dikenli caddelerinle
Ölümcül sulu bataklıkların yoksulluğuyla
Yaralanmış çocuğa,
Baktırma beni!
Sende çekerim acısını bütün halkımın,
Bütün, Amerika denen toprağımın,
Derisi yüzülmüş zavallı bir tanrıça gibi
Seni tortular içinde bırakarak
Kemiklerinden kemirdikleri şeylerin acısını Ki aç köpekler işer
Memelerinin üzerine

VIII

Seviyorum Valparaiso ne varsa sende
Yansıttığın her şeyi
Ey sen okyanusun nişanlısı

Sağır halenin çok ötelerinde
Deniz gecesinde seni denizciye haber veren Şiddetli ışığını seviyorum
Ve sen o zaman sen portakalçiçeği
Parıltılı çıplaklık ve sen ateş ve sen sis
Kimse sana vurmaya gelmesin
Seni savunacağım, sırların için
Hiç kimse bir çekiçle, sevdiğim şeylere
Vurmaya gelmesin,
Seni savunacağım
Bir benim sesim
Yağmur çisiyor
Uzun dar geçitlerin için
Merdivenlerin için
Ki orada
Acı analığı denizin
Seni öper
Bir benim duraklarımdır
Sadece dudaklarım
Yüceliklerin saf havasında
Sirenin soğuk tacında öper seni,
Okyanus aşkı
Valparaiso.
Dünyanın bütün kıyılarının kraliçesi
Dalgaların ve teknelerin gerçek düğümüsün
Sen sende ay gibisin
Ormanın bağrında esen rüzgarın yönü gibisin.
Seviyorum cani sokaklarını
Tepeler üzerinde hançer ayını
Ve meydanlarda ilkbahar mavisi giyinen tayfalarını
Bilinsin istiyorum limanım benim
Çünkü iyiyi de kötüyü de yazmaya hakkım var
Acı lambalar gibiyim
Şişe kırıklarını aydınlatan.

IX

Yedi denizi dolandım
Her adanın gece örgüsünü
Herkesten daha çok denizci oldum
Gidiyor gidiyor her yere gidiyordum
Son dalganın gideceği yere kadar
Ama
Senin okyanus aşkın işledi yüreğime
Bütün aşklardan fazla
Sen başkenti
Karlı dağları
Büyük okyanusun
Senin yarı at yarı insan semavi sağrında,
Varoşların üzerinde
Kırmızı ve mavi oyuncak evlerin parlıyor.
Denizciler seni bir şişede tutuyorlar
Küçük evlerinle ve Latotre zırhlısı ile
Bir bez üzerinde gri bir ütü demiri gibi
Açık denizin büyük fırtınaları
Buzlu kasırgaların yeşil darbesi
Dövülen toprakların şehitliği
Yeraltının dehşeti

Meşalene karşı
Her denizin çalkantısı
İçinden eğer sen
Sana kara taştan bir onur döverler,
Köpüğün fırtınalı kilisesini kurarlar sana.
Sana
Aşkımı ilan ediyorum Valparaiso
Yol kavşakların içinde yaşamaya döneceğim
Sen ve ben özgür olduğumuz zaman yeniden
Sen deniz ve yel tahtında
Bense ıslak simya taşı topraklarımda.
Özgürlüğün nasıl

Karların ve denizlerin arasından fışkırdığını göreceğiz
Valparaiso, yalnız kraliçe.
Münzevi yalnızlık içinde yalnız
Okyanusun Güney'i,
Her sarı taşına bakıyordum yüksekliklerinin
Sel gibi nabzını tutuyordum
Ruhumun gece vakti aradığı kucaklaşmayı
Liman kızı ellerin verdi bana,
Seni saltanatının mavi ateş balesinde
Hüküm sürerken hatırlıyorum
Kum üstünde senin eşin, nazırın yok
Sen suların kılıçbalığı
Sen sular kraliçesi

x

Böylece geceden geceye
Karanlığın Şili kıyıları boyunca
Derin olduğu uzun saatte
Kaçak geçiyordum kapıdan kapıya.
Öteki yoksul evler
Öteki eller
Vatanımın her kıvrımında bekliyorlardı adımlarımı
Sana hiçbir şey anlatmayan
Bu kapıdan bin kez geçtim
Bu yıkık duvardan bu çiçeği solgun pencerelerden Bu benim için bir sırdı
Hayatın çırpınan sırrı
Şehadetin içine sindiği
Kömür bölgelerindeydi
Kıyının limanlarında
Antartika takım adalarının yanında
Dinle, belki bu çınlayan sokakta
Öğle sokaklarının müziğinde
Ya da parkın yanındaki
Bu pencere içinde

Ki insan fark edemez başka pencereler arasında
Aydınlık bir çorba tabağıyla
Ve masa üstünde bir yürekle
Beklerdi beni
Bütün kapılar benimdi.
Hepsi, dediler; “Benim kardeşimdir o
Onu bu yoksul eve götür”
Bir acı şarap presi gibi
Bunca suçla kirlenirken vatanım
Geldi küçük tenekeci
Şu genç kızların anası
Sarsak köylü
Sabun yapan adam
Tatlı romancı kadın
İç karartan büroya
Bir sinek gibi yapışmış delikanlı
Geldiler, kapılarında gizli bir işaret vardı
Bir anahtar.
Yasak bir kale gibi
Birdenbire girebileyim diye
Geceleyin, akşamleyin ya da gündüzün
Diyerek kimseyi tanımadan:
“Kardeş kim olduğumu biliyorsun sen
Sanıyorum, bekliyordun beni”

XI

Söyle nalet havaya karşı dileğin ne
Yeşeren ve kıpırdayan şeylere karşı?
Susuyor, bakıyor ve beni bekliyorsun
Nedir yargın?
Her an paranı su gibi harcayarak
Sen de satılık kişiler ve ihanetlerinle

Naletin birisin!
İşkence yapmak, zehirletmek
Ve göze girmek eski huyun
Çabuk tut elini ama
Satılmış tövbekâr olmadan cezanı çek
Paralı askerlerin arasında
Sana rahat, uyku, dünek yok!
Bu vatandan
Kaçak yaşadıkça ben!
Ne kadar zavallı
Ve geçici zaferlerin,
Eluard, Aragon, Ehrenburg
Venezuela'nın yiğit yazarları
Ve herkes benimle beraber olduktan sonra Sen nalet!
Eskanilla, Cuevaz
Pelişono ve Poblet'le* birliksin
Bense halkımın koruduğu limanlarda
Saklandığı mağaralarda
Vatanımda yani güvercin kanadında
Uyuyor ve düşünüyorum,
Yıkmışım sınırları!

XII

Herkese, size,
Gecenin sessiz yaratıkları
Karanlıkta elimi tutanlar size
Lambaların sınırsız ışığı
Yıldızlardan sürüklenmiş
Hayatın ekmeği, gizliden kardeşler
Size, herkese
Merhamet yok diyorum
Temizliğin kupasını hiçbiri dolduramaz
Hiçbir şey tutamaz bütün güneşi
Yenilmez ilkbaharın bayrakları üzerinde

Sizin dilsiz liyakatınız kadar.
Ama,
Belki de bunca yalınlığa
Layık olduğumu düşünüyorum
Hem de saflar safı bir çiçeğe
Ve belki de karıştım size
Evet öyle
Bu toprak kırıntısı, un ve şarkı
Nerden geldiğini kime ait olduğunu
Bilen doğal hamur.
Ben uzak bir çan değilim
Ne de derince gömülmüş bir kristal parçası
Ki keşfedesin beni
Sadece halkım ben
Saklı bir kapıyım, karanlık bir ekmek
Beni konuk ettiğinde
Bizzat kendini konuk edersin
Yani bu misafir
Çok kere vurulmuş
Çok kere yeniden doğan
Her şeye, herkese
Tanımadıklarıma
Adımı hiç duymayacaklara
Irmaklar boyunda yaşayanlara
Volkan diplerinde yaşayanlara
Bakırın, sülfirik gölgesinde yaşayanlara
Balıkçılara, vasıfsız işçilere
Cıncık gibi parlayan
Göl kıyılarının mavi Yerlilerine,
Yıpranmış elleriyle
Kösele çivilerken
Bu saatte düşünen,
Ayakkabı tamircisine
Kendiliğinden beni işiten sana
Aitim ben,
Biliyorum ve şarkımı söylüyorum

XIII

Kum, Amerika, görkemli çiftlik
Kırmızı sıradağlar
Oğullar, eski acılarla
Tesbih gibi dökülen kardeşler
Toprağa dönmeden önce
Bütün canlı taneleri birleştirelim
Ki yeni doğacak mısırlar
Sözlerini duysunlar Tekrarlasınlar
Şarkı söylesinler gece gündüz
Dişlesinler, kemirsinler
Toprakta ilerlesinler
Birdenbire sessizlik olsunlar
Taşların altına dalsınlar
Gecesel kapılara rastlasınlar
Bir kez daha doğmaya gelsinler,
Çoğalsınlar,
Ve ekmek gibi
Umut gibi
Teknelerin rüzgarı gibi olsunlar
Mısır sana şarkımı getirir
Halkımın köklerinden gelen
Doğmak için,
Yapmak ve şarkı söylemek
Ve başka bir sefer tohum almak için
Fırtınada, daha kalabalık
Bunlar yitik ellerimdir
Görünmez onlar
Ama sen görebilirsin onları geceleyin
Yenilmez rüzgarın ortasında
Bana ellerini ver,

Onları görüyorum.
Konuk barındırmaz kumlar üstünde
Amerikan gecemizin
Ben seninkini seçiyorum, seninkini
Bu eli
Buradaki başka bir el
Dövüşmek için kalkan eli
Ve tohum tutan eli
Yalnızlık çekmiyorum gecede,
Toprağın karanlığında.
Halkım ben, bitip tükenmez.
Bir taze kuvvet var sesimde:
Delip geçmek için sessizliği,
Filiz vermek için, karanlıkta.
Tohumu, tez örter ölüm,
Tez örter şehit,
Tez örter buz,
Tez örter gölge.
Gömüldü sanırsın halkı!
Oysa toprağa dönmüştür mısır.
Yarıp parçalar kimsesizliği,
Kırmızı, amansız elleriyle.
Ölümden doğarız, biz yine.